

NUORTEN SEKSIELÄMÄN TRENDIT

Projektiluontoinen seksuaalikasvatus

Kurki Piia

Opinnäytetyö
Marraskuu 2012
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystieteiden
Terveystieteiden

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystyön suuntautumisvaihtoehto

KURKI PIIA:

Nuorten seksielämän trendit
Projektiluontoinen seksuaalikasvatus

Opinnäytetyö 59 sivua, joista liitteitä 5 sivua
Marraskuu 2012

Opinnäytetyö käsittelee nuorten seksielämän trendejä ja projektiluontoista seksuaalivalistusta. Työn tarkoituksena oli järjestää projekti yhteistyössä Tampereen kaupungin nuorisokeskusten kanssa järjestämällä keskusten nuorille seksuaalikasvatuksellisia iltoja, ”seksi-iltoja”. Opinnäytetyön ja projektin tavoitteena oli lisätä nuorisokeskuksissa käyvien nuorten seksuaalitietoutta. Tehtävinä oli selvittää, mistä nuoret saavat tietoa seksuaalisuuteen liittyen, millaista lisätietoa he haluavat ja minkä tyyppistä seksuaalivalistusta nuoret itse haluaisivat saada. Seksi-iltoihin osallistui noin 250 12–18-vuotiasta nuorta, joista 190 täytti palautekyselyn. Työstä on jätetty pois yksilöidyt tiedot nuorisokeskuksista yksityisyydensuojan parantamiseksi.

Nuorille tehdyn palautekyselyn mukaan yli puolet nuorista koki läpikäytyt asiat itselleen ajankohtaisiksi ja noin kolmannes koki tarvitsevansa lisätietoa. Nuorten vastauksista kävi ilmi, että osa nuorista ei ole puhunut koulussa terveydenhoitajan kanssa seksuaaliasioista ollenkaan ja noin viidenneksellä ei ollut yhtään turvallista aikuista, kenelle puhua seksistä. Osalle nuorista kaverit, sisarukset tai internet olivat ainoita tiedonlähteitä seksuaalisuuteen liittyen. Nuoret saivat useimmiten tietoa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista kouluterveydenhoitajalta. Seuraavaksi eniten tietoa he saivat internetistä, opettajilta, kavereilta ja vanhemmilta.

Nuorten esittämät kysymykset ja heidän kirjoittamansa palaute vastasivat hyvin siihen, millaista lisätietoa nuoret haluavat seksistä: nuoret haluavat suoraa puhetta, avoimuutta, hyvää tietoa ja käytännön kokemuksia. He haluavat kysyä asioita vapaasti ja saada vastauksia kaikenlaisiin kysymyksiin. Nuoret pitivät siitä, että he saavat konkreettisesti nähdä esimerkiksi kuvia sukupuolitautien vaaroista. Se, minkä tyyppistä seksuaalivalistusta nuoret haluavat, esimerkiksi yksin vai ryhmässä tai itsenäisesti lukien vai opetettuna, vaihtelee suuresti. Nuorten itsensä kysymät kysymykset seksuaalisuuteen liittyen ja heidän antamansa palaute kertovat seksuaalikasvatuksen tarpeellisuudesta.

Opinnäytetyö osoittaa, että seksuaalikasvatuksen tulisi olla moniulotteista ja siinä tulisi käyttää eri menetelmiä. Toimenpide-ehdotuksena on antaa nuorisokeskuksissa työskenteleville ohjaajille lisäkoulutusta seksuaalikasvatuksesta ja toisaalta suositella säännöllisen seksuaalivalistuksen pitämistä nuorille myös koulun ulkopuolella.

Asiasanat: seksuaalisuus, seksuaalikasvatus, nuoret, projekti, riskikäyttäytyminen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing and Health Care
Option of Public Health Nursing

KURKI PIIA

Trends of young people's sexlife
Project-type sex education

Bachelor's thesis 59 pages, appendices 5 pages
November 2012

This study focused on the sexual trends of young people as well as project-type sex education. The purpose (of this thesis) was to organize a project together with the youth centers of the city of Tampere. The project was carried out by organizing educational evenings about sex, so called "sex-evenings", for young people. The overall objective was to increase knowledge about sex among the young people who attend youth centers. More precisely, the project aimed to find out where the young people get information about sexuality, and what kind of additional information as well as sex education they would like to receive. Data was collected in the sex-evenings through a feedback questionnaire.

The feedback showed that over half of the participants felt that the information received during the sex-evenings was timely for them and a third of them acknowledged a need for additional information. It became evident in the answers that some young people had not talked to the school nurse at all about sexual matters and that a fifth of them did not have any adults to whom they could talk about sex. For some youngsters, friends, siblings or the internet was the only source regarding information about sexuality. The primary source of information about sexuality for the youths was the school nurse. After that came the internet, friends, teachers and parents.

The questions the young people asked as well as their answers on the feedback form indicate what kind the additional information the youngsters would like to receive should be; straight talk with openness, beneficial information as well as practical experiences. Youths want to be able to ask questions freely and receive answers to all kinds of questions. They like to see the concrete side of sexual matters, e.g. pictures of the dangers of venereal diseases. The type of sex education they would like to receive varies a lot; some like to learn alone while others prefer groups, some enjoy reading while others would rather listen to a teacher. The data clearly indicated the necessity of sex education.

The overall results indicate that sex education should be multidimensional and varied. It is proposed that the youth leaders at the centers should be given more education about sexual matters. On the other hand, it is recommended that regular sex education should be organized for young people also outside school time.

Key words: sexuality, sexual education, young people, project, risk behavior

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	SEKSUAALIKASVATUS	6
	2.1 Seksuaaliterveyttä edistävä seksuaalikasvatus.....	6
	2.2 Seksuaalikasvatus on tarpeellista.....	8
	2.3 Seksuaalikasvattajan oman seksuaalisuuden kohtaaminen.....	10
	2.4 Hyvä seksuaalikasvatus	11
3	NUORTEN SEKSUAALISUUDEN ERITYISPIIRTEET JA TRENDIT	14
	3.1 Nuoruus ja seksuaalisuus	14
	3.2 Ehkäisyn käyttö ja sukupuolitaudit.....	15
	3.3 Seurusteluväkivalta	18
	3.4 Riskikäyttäytyminen ja päihteet.....	22
	3.5 Sitoutumaton seksi.....	25
4	OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TEHTÄVÄT	27
5	PROJEKTI.....	28
	5.1 Projektin määrittelyä.....	28
	5.2 Projekti opinnäytetyönä	29
	5.3 Suunnittelu	30
	5.4 Toteutus	32
	5.5 Arviointi.....	35
6	POHDINTA.....	43
	6.1 Eettisyys.....	43
	6.2 Luotettavuus.....	45
	6.3 Tulosten tarkastelu	46
	6.4 Johtopäätökset ja kehittämissuhteet.....	50
	LÄHTEET.....	52
	LIITTEET	55
	Liite 1. Projektipäiväkirja.....	55
	Liite 2. Esimerkkejä nuorten kysymyksistä	56
	Liite 3. Esitiedot nuorisokeskuksesta	57
	Liite 4. Kysely nuorille seksi-illan jälkeen.....	58

1 JOHDANTO

Seksuaalikehityksen tukeminen on osa lisääntymisterveyttä, jonka edistäminen on osa laajempaa, kokonaisvaltaista, terveyden edistämistä. Nuoret koululaiset saavat tietoa seksuaalisuudesta peruskoulun terveystiedon tunneilla. Terveystiedon opetuksen tavoitteena on edistää oppilaiden terveyttä. (Opettajan verkkopalvelu, 2012.) Kouluterveydenhuollon kuuluu ohjauksessaan painottaa kansanterveydellisesti tärkeitä asioita, joihin kuuluu myös seksuaalisuus (Kouluterveydenhuollon laatusuositus 2004, 31). Seksuaali- ja lisääntymisterveyden vahvistaminen on tärkeää ja seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman yhtenä tavoitteena on, että seksuaalineuvonta toteutuu tasa-arvoisesti (Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2007, 22, 33).

Opinnäytetyössä käsitellään seksuaalikasvatusta seksuaaliterveyden näkökulmasta. Aihe on tärkeä terveydenhoitajan työn kannalta, koska seksuaaliterveys on iso osa ihmisen kokonaisvaltaista terveyttä (Hermanson, Cacciatore & Apter 2004, 95). Työ toteutettiin työelämälähtöisesti projektin muodossa yhteistyössä Tampereen kaupungin nuorisokeskusten kanssa. Nuorisokeskukset ovat kaupungin nuorisopalveluiden ylläpitämiä vapaa-ajanviettopaikkoja alle 18-vuotiaille nuorille. Seksuaalikasvatus suunnattiin keskusten 13–17-vuotiaille kävijöille. Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä nuorisokeskuksissa käyvien nuorien seksuaalitietouden määrää ja tarkoituksena oli toteuttaa keskuksissa niin sanottuja ”seksi-iltoja”. Seksuaalikasvatusiltojen runko tehtiin suurimmaksi osaksi nuorten itse nimettömänä kysymien kysymysten avulla. Mukana projektissa oli 12 keskuksista 10 ja seksuaalikasvatuksella tavoitettiin noin 250 nuorta.

Opinnäytetyöhön etsittiin tietoa nuorten seksuaalisuuden trendeistä, eli nykyilmiöistä ja kehityssuunnista. Tähän ajatus tuli kysymyksistä, joita nuoret saivat kysyä ennen seksi-iltoja. Kysymykset antoivat hyvää tietoa yläkouluikäisten nuorten toiveista seksuaalivaikutuksen suhteen. Nuorista pääosa vastasi seksi-iltojen jälkeen palautekyselyyn, jonka tuloksia opinnäytetyö myös avaa. Terveydenhoitajan työn näkökulmasta opinnäytetyö vastaa erityisesti kysymyksiin siitä, millaiset asiat ovat tällä hetkellä ajankohtaisia yläasteikäisten nuorten seksuaalisuudessa ja millaista on hyvä seksuaalikasvatus.

Kiitokset Tampereen kaupungin nuorisopalveluille ja nuorisokeskuksille työntekijöiden mahdollisuudesta toteuttaa opinnäytetyö ja järjestää seksuaalikasvatusillat.

2 SEKSUAALIKASVATUS

2.1 Seksuaaliterveyttä edistävä seksuaalikasvatus

Vuonna 2006 Maailman terveysjärjestö WHO julkaisi raportin, jossa seksuaaliterveys määritellään. Määrittelyn mukaan seksuaaliterveys on fyysisen, emotionaalisen, psyykkisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin tila suhteessa seksuaalisuuteen. Seksuaaliterveys ei ole vain sairauden tai toimintahäiriön puutetta; se vaatii positiivisen ja kunnioittavan lähestymistavan seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin suhteisiin. Kaikilla tulisi olla mahdollisuus nautinnollisiin ja turvallisiin seksuaalisiin kokemuksiin. (WHO 2006, 5.) Seksuaalisuus on osa ihmisen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja siihen liittyy muutakin kuin vain fyysinen seksi.

Jotta seksuaaliterveys saavutettaisiin ja säilytettäisiin, seksuaalioikeuksien tulee olla kunnioitettuja ja turvattuja. Seksuaalioikeuksiin WHO määrittää yleiset ihmisoikeudet ja väkivallattomuuden. Seksuaalioikeuksien toteutuessa ihmisellä on muun muassa mahdollisuus etsiä ja vastaanottaa seksuaalisuuteen liittyvää tietoa, saada seksuaalikasvatusta, valita itse kumppaninsa, valita ollako seksuaalisesti aktiivisia vai ei ja solmia yhteisymmärrykseen ja vapaaehtoisuuteen perustuvia parisuhteita ja avioliittoja. (WHO 2006, 5.)

Vuonna 2010 Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen julkaisemassa asiakirjassa WHO:n määritelmien perusteella on kuvailtu seksuaalikasvatuksen periaatteita. Raportin mukaan seksuaalikasvatus jatkuu läpi elämän, alkaen jo varhaislapsuudesta. Lasten ja nuorten kohdalla tavoitteena on tukea seksuaalista kehitystä, mutta samalla myös suojella sitä. Seksuaalikasvatuksen avulla tulisi oppia seksuaalisuutta eri näkökohdista: seksiin liittyy fyysisten aspektien lisäksi myös tunnepitoisia Aspekteja. Seksuaalikasvatuksen kuuluukin tukea myös seksin emotionaalista ja vuorovaikutteista puolta. Tavoitteena on, että seksuaalikasvatusta saanut henkilö osaisi ymmärtää seksuaalisuuttaan ja nauttia siitä, pystyisi luomaan turvallisia suhteita ja pystyisi myös ottamaan vastuuta muiden seksuaaliterveydestä ja hyvinvoinnista. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010, 19.)

Sosiaali- ja terveystieteiden seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelman 2007–2011 tavoitteena oli, että seksuaalikasvatus tavoittaisi tasa-arvoisesti kaikki lapset ja nuoret ja että seksuaalikasvatuksen tulisi sisältyä kaikkeen kasvatus- ja opetustoimintaan (Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2007, 38). Yleislääketieteen professori Elise Kosunen (2002) mukaan seksuaalikasvatuksen tulisi olla enemmän positiivista ja sallivaa sekä seurusteluasiat ja tunneasiat huomioivaa. Kasvatuksen ei tulisi olla yhdyntäkeskeistä ja pelkkiä riskejä korostavaa. Kasvatustilanteiden tulisi olla vuorovaikutteisia ja ajatuksenvaihdon spontaanimpaa, ja tilanteet tulisi rakentaa nuorten tarpeiden mukaisiksi. (Kosunen 2002, 133.)

Seksuaalikasvattajien Katriina Bildjuschkinin ja Ari Malmbergin (2000) mukaan seksuaalikasvatus voidaan jakaa seksuaalivalistukseen, seksuaaliopetukseen ja seksuaalineuvontaan. Seksuaalivalistus tarkoittaa sitä, että seksitietoutta jaetaan suurille joukoille esimerkiksi kampanjoin ja erilaisin materiaalein. Seksuaalivalistukseen kuuluu myös julkinen keskustelu seksistä ja siihen liittyvistä asioista. Seksuaaliopetus on seksuaalitietoutta, jota annetaan sellaisissa yhteyksissä, joissa ihmisen hyvinvoinnista ollaan kiinnostuneita. Tavallisin paikka seksuaaliopetukselle on koulu. Seksuaalineuvonta on usein luonteeltaan henkilökohtaista ja siihen hakeudutaan, jos omassa seksuaalisuudessa on jotain hankalaa. Myös kouluterveydenhoitajat voivat tarjota seksuaalineuvontaa yhdessä koulun tarjoaman opetuksen kanssa. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 13–14.)

Seksuaalikasvatuksen tulee olla ikätasoisista, eli sen tulee soveltua nuoren kehitystasolle. Aikuisen maailmankuvaa ei tule tarjota liian varhain, jotta seksuaalikasvatus on turvallista. Seksuaalikasvatus alkaa jo ennen lapsen syntymää: perheen seksuaalikulttuuri vaikuttaa siihen, miten seksistä puhutaan ja millaisia sanoja käytetään. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 10–11.) Jos lapsi tai nuori pyrkii aikuistumaan liian varhain, hän saattaa edetä seksuaalisessa kehityksessään liian nopeasti. Tuolloin tärkeitä kehitysvaiheita jää puuttumaan ja ne voivat myöhemmässä vaiheessa aiheuttaa ongelmia itsetunnon ja itsearvostuksen kanssa. Tämä voi johtaa riskikäyttäytymiseen. (Aho, Kotiranta–Ainamo, Pelander & Rinkinen 2008, 26.)

Seksuaalikasvatus jatkuu vauvaiän jälkeen päiväkodissa, mutta varsinaisesti siihen perehdytään kouluaikana. Koulussa seksuaalikasvatukselle tulisi olla selkeät tavoitteet, joita ovat vähintään ymmärrys seksuaaliterveydestä ja kyky hoitaa sitä. Seksuaalikasvatuksen tulisi jatkua vähintään lukion tai ammatillisen koulutuksen loppuun asti. Nuoren

oma seksuaalisuus ja minäkuva hahmottuvat eniten noin 12–16-vuotiaana, eli seksuaalikasvatuksen pääpaino tulee olla siinä iässä. Seksuaalikasvatusta tulee myös pystyä antamaan silloin, kun asiat tulevat puheeksi, eikä lykätä sitä myöhempään ajankohtaan, ettei seksuaalisuuden ympärille muotoudu salaperäisyyden verhoa. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 11.)

2.2 Seksuaalikasvatus on tarpeellista

Väestöliiton tutkimusprofessori Osmo Kontula toteaa tutkimuksessaan, että viimeisten vuosien ja vuosikymmenten aikana nuorten seksuaalisuuteen liittyvät asiat ovat kokeneet suuria muutoksia. Nuoret ovat toisaalta saaneet suurempia vapauksia itsensä toteuttamiseen, mutta toisaalta seksuaalikasvatuksen tehostuessa tiedon taso on parantunut ja mm. yhdyntöjen aloitusikä on laskenut ja teini-ikäisten raskaudet ovat vähentyneet. (Kontula & Meriläinen 2007, 13.) Suomessa yhdyntöjen keskimääräinen aloitusikä oli vuonna 1999 naisilla 17,6 vuotta, kun se vielä 70-luvun alussa oli 19,7 vuotta. Miehillä eroa oli tapahtunut vähemmän, 18,3 vuodesta 18,1 vuoteen. (Haavio-Mannila & Kontula 2001, 75.) Uusimman kouluterveyskyselyn mukaan peruskouluikäisistä yhteensä 22 % oli ollut yhdynnässä ja lukioikäisistä 40 % (Kouluterveyskysely 2011). Vuonna 2001 alle 20-vuotiaiden synnyttäneiden määrä oli 3,1 %, vuonna 2011 se oli laskenut, ollen 2,1 % (Perinataalitalasto 2011).

Seksuaalisuuteen liittyy paljon asioita, jotka liittyvät myös terveyteen. Näitä ovat esimerkiksi ei-toivotut raskaudet ja sukupuolitaudit. Jokainen vuorovaikutteisen seksin aloittanut tarvitsee terveydenhuollon palveluita ennemmin tai myöhemmin, seksuaalikasvatus antaa tukea ja ohjausta etukäteen. Ideaalitulanteessa nuorella olisi käsitys omasta itsestään, tunteistaan ja kehostaan jo ennen ensimmäistä yhdyntää. Lisäksi pitäisi olla tarpeeksi kypsä ottamaan vastuuta itsensä ja toisen tunteista ja terveydestä. (Hermanson, Cacciatore & Apter 2004, 95.)

Terveydenhuollon maisteri, tutkija, Arja Liinamon (2004) mukaan eri maissa on toteutettu useasti seksuaalikasvatuksen arviointitutkimuksia. Tutkimukset eivät kuitenkaan anna kovin yhtenäistä kuvaa seksuaalikasvatuksen vaikuttavuudesta. Tutkimuksen asetelma ja laatu on näyttänyt vaikuttavan tuloksiin. Suomessa ja Pohjoismaissa vaikuttavuutta on tutkittu vain vähän. Yhdysvalloissa, Kanadassa, Iso-Britanniassa ja Australi-

assa tehdyissä tutkimuksissa todetaan, että seksuaaliterveysohjelmien tulisi olla pitkäkestoisia, laaja-alaisia ja kohderyhmän lähtökohdat huomioivia. (Liinamo 2004, 125.)

Tutkimusten mukaan seksuaalikasvatuksella voidaan vaikuttaa jossain määrin tietoihin, uskomuksiin, asenteisiin ja käyttäytymistaitoihin, seksuaaliterveystiedon tasoon, nuoren kokemaan alttiuteen tulla raskaaksi tai saada sukupuolitauti ja kokemukseen pystyvyydestä käyttää ehkäisyä. On kuitenkin monia muita seksuaalikäyttäytymistä määrittäviä asioita, jotka eivät varsinaisesti liity seksuaalisuuteen, siis mikään yksittäinen asia ei ole seksuaaliterveyden kannalta ratkaisevassa asemassa. (Liinamo 2004, 132–133.)

Kansainväliset vertailututkimukset viittaavat siihen, että nuorten seksuaalikäyttäytymiseen vaikuttaa paljon myös yhteiskunnalliset asenteet, useat sosioekonomiset tekijät, terveyspalveluiden saatavuus ja seksuaalikasvatus (Darroch ym 2001, teoksessa Liinamo 2004, 133). Seksuaaliterveyden kehittyminen tehostuu, mikäli nuorella on läheinen suhde aikuisiin, joilta saa tukea ja ohjausta, ja varsinkin kun nuorten kokonaiskehitystä tuetaan samanaikaisesti esimerkiksi opiskeluun liittyvällä ohjauksella. (Liinamo 2004, 133.)

1990-luvun alussa Finsex-tutkimuksessa selvisi, että vain noin kymmenesosa ihmisistä oli kokenut lapsuudenkotinsa sukupuoliasioissa ainakin jossakin määrin avomieliseksi. Tuolloin noin 40 % vastanneista oli sitä mieltä, että lapsuudenkodista saatiin riittävästi tietoja seksiin liittyvistä asioista. 2000-luvulla vastaajien nuorimmassa ikäryhmässä kaksi kolmesta oli saanut riittävästi seksuaalikasvatusta koulusta. Tutkimuksen mukaan neljännes nuorista miehistä ja nuorista naisista oli jäänyt vaille riittäviä seksuaalitietoja, vaikka laskettaisiin yhteen kodin ja koulun osuus. (Kontula 2008, 111–112.)

Seksuaalisella aktiivisuudella on todettu olevan myös terveysvaikutuksia. Miesten kuolleisuus pienentyy, jos he saavat vähintään kaksi orgasmia viikossa. Pienentynyt syöpäriski on yhdistetty aktiiviseen seksielämään, ainakin miesten rinta- ja eturauhassyövän osalta. Naisilla syöpäriski kasvaa, jos he ovat seksuaalisesti pidättyviä. Orgasmien raportoidaan vähentävän kuukautiskipuja ja migreeniä ja seksuaalisesti aktiivisilla naisilla myös raskaus on useammin jatkunut laskettuun aikaan asti verrattuna seksuaalisesti passiivisiin naisiin. Aktiivisella seksielämällä on myös positiivisia vaikutuksia stressin vähenemiseen. Orgasmiin liittyvät oksitosiinit ja endorfiinit auttavat nukkumaan paremmin. (Kontula 2008, 18.) Seksuaalisuus liittyy siis olennaisesti terveyteen.

2.3 Seksuaalikasvattajan oman seksuaalisuuden kohtaaminen

Antaakseen uskottavaa, selkeää ja luontevaa seksuaalikasvatusta, tulee työntekijän kohdata oma seksuaalisuutensa. Tämä tehdään pohtimalla omia asenteita, arvoja ja uskomuksia seksiin ja seksuaalisuuteen liittyen. Kun työntekijä on hyvin perillä omista asenteistaan ja toisaalta rajoituksistaan, voi olla, että ne vaikuttavat kasvatukseen vähemmän. Silloin työntekijä ei siirrä omia vahingollisia tai negatiivisia asenteitaan muille. (Aho ym. 2008, 46–47.)

Työntekijän olisi hyvä käydä läpi omaa seksuaalihistoriaansa ja saamaansa seksuaalikasvatusta. Ne asiat, mitä työntekijä on itse lapsuudessaan kokenut luvalliseksi, myönteiseksi tai vaikkapa pelottavaksi, vaikuttavat hänen suhtautumiseensa seksuaalisuuteen. Asiat opitaan usein huomaamatta kodin ilmapiiristä, eli tärkeää on myös se, mitä asioista on annettu ymmärtää. Esimerkiksi kokemukset itsetyydytyksestä voivat olla lapselle tai nuorelle miellyttäviä, mutta ympäristön kielteinen suhtautuminen niitä kohtaan tekee kokemuksesta ristiriitaisen ja häpeällisenkin. (Ilmonen 2006, 43.)

Työntekijän tulee uskaltaa tehdä aloite seksuaalisuudesta ja seksistä puhumiseen. Näin hän antaa samalla asiakkaalle luvan puhua seksistä. Työntekijän omat asenteet, ennakkoluulot ja tiedot seksuaalisuuteen liittyvistä asioista ovat lähtökohta työskentelyyn. Työn kautta tietämys asioista lisääntyy, mutta tieto kuitenkin aina suodattuu työntekijän oman mielen ja omien uskomusten läpi. Erilaiset seksuaalivalistustilanteet voivat aktivoitua myös työntekijässä uusia prosesseja, jos oma seksuaalisuus on vielä kohtaamatta ja asiat työstämättä. (Ilmonen 2006, 43.)

Työntekijä voi kokea tilanteet haastavina nimenomaan oman epävarmuutensa vuoksi. Kasvatukseen ei saisi vaikuttaa omat henkilökohtaiset arvot ja ajatukset, vaan kasvatuksen tulisi perustua avoimuuteen ja luonnollisuuteen. Kommunikointi- ja vuorovaikutustaitojaan tulee kehittää sellaisiksi, että ne tukevat nuoren mahdollisuuksia puhua seksuaalisuuteen liittyvistä asioistaan asiallisesti. (Aho ym. 2008, 40–41.)

Työntekijän on myös hyvä viihtyä omassa kehossaan sellaisena kuin se on, jotta hän voi puhua ihmisen kehosta ja sen koskettelemisesta. Ristiriitainen viestintä luo epäuskottavuutta ja seksuaalikasvatusta annettaessa tulee olla uskottava. Uskottavuutta ei tue itsensä häpeily. Jos aikuinen kokee, ettei pysty pitämään seksuaalikasvatusta, sitä koke-

musta on kunnioitettava. Tällöin on huolehdittava siitä, että joku muu pitää kasvatusta hänen puolestaan, ettei se jää toteutumatta. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 33–35.)

2.4 Hyvä seksuaalikasvatus

Advocates for Youth -organisaatio toimii nuorten lisääntymis- ja seksuaaliterveyden puolesta Yhdysvalloissa ja ympäri maailman. He ovat julkaisseet Effective sex education -faktat, joissa annetaan vinkkejä toimivaan seksuaalikasvatukseen. Organisaation mukaan kokonaisvaltainen seksuaalikasvatus on tehokasta ja se ei lisää seksuaaliriskejä. Ohjelman mukaan hyvä kasvatus muun muassa: on ikätasoista ja kulttuurisopivaa turvallisessa ympäristössä, kehitetään yhteistyössä kohdeyleisön (esimerkiksi nuorten) kanssa, avustaa nuoria selventämään heidän arvonsa suhteessa itseen ja muihin, auttaa nuoria kehittämään omia kommunikointitaitojaan ja opettaa kieltäytymään ja neuvottelemaan. Lisäksi hyvä kasvatus tarjoaa kliinisesti tarkkaa informaatiota, sisältää tarkat tavoitteet sukupuolitautien ja teiniraskauksien ehkäisyyn, keskittyy ehkäisemään niihin johtavaa käyttäytymistä, osoittaa riskitekijät ja edistää suojaavien tekijöiden muodostumista, sekä kunnioittaa yhteisön arvoja ja vastaa yhteisön tarpeisiin. (McKeon 2006.)

Samankaltaisia ajatuksia on WHO:lla THL:n julkaisemassa Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa -raportissa. Sen mukaan seksuaalikasvatuksen tulisi olla kokonaisvaltaista, sen ei tulisi olla tuomitsevaa ja se edellyttää myönteistä suhtautumista seksuaaliseen hyvinvointiin. Kasvatusta parannetaan ottamalla nuoret järjestelmällisesti mukaan prosessiin siten, että nuoret olisivat aktiivisessa osassa kasvatuksen järjestämisessä. Seksuaalikasvatuksen tulisi olla interaktiivista, nuorten toiveet ja tarpeet huomioivaa, moniammatillista ja tilannelähtöistä. Käytetyn kielen tulisi olla nuorelle ikätasoista, ymmärrettävää ja sopivaa. Kasvatuksen tulisi myös olla jatkuvaa ja perustua ajatukseen siitä, että seksuaalisuus on elinikäinen prosessi. (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010, 30–31.)

Hyvä seksuaalikasvatus muodostuu siis useista eri asioista. Seksuaalikasvatuksen avainsanoja ovat halu opettaa, luontevuus ja halu antaa seksuaalisuudesta myönteinen kuva. Tarkoitus on tuoda esiin perusteltua tietoa ja rikkoa vanhoja uskomuksia. Koska työntekijä tietää nuoria enemmän ja rento suuntautuminen seksuaalisuuteen huojentaa nuoria olemaan vapaasti seksuaalisia, työntekijä voi kertoa omista seksuaalisuuteen liittyvistä

tunteistaan, mutta ei teoistaan. Seksuaalikasvattajan on tiedettävä, milloin nuorella on valmiudet omaksua asia. Liian aikaisin ei ole hyvä, mutta on myös mahdollisuus, että seksuaalivalistus tulee liian myöhään. Nuorten tulee pystyä ymmärtämään käsiteltyjä asioita, ja niiden tulee olla ajankohtaisia nyt tai lähitulevaisuudessa. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 34, 56.)

Oma oletus siitä, mikä on tavallista tai yleistä, on hyvä käydä läpi itsensä kanssa ennen seksuaalikasvatuksen aloittamista. Annetun tiedon tulee olla rehellistä, sitä ei saa väritellä tai pimittää omien uskomustensa mukaiseksi. Tulee miettiä, kuinka paljon seksuaalikasvatus voi välittää asenteita ja arvoja ja onko sellainen valistus mahdollista, missä niiden välittämistä ei tapahdu. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 36, 56.) Omat asenteet ja eettiset säännöt voivat poiketa asiakkaiden säännöistä: jokin asia voit tuntua itsestä vastenmieliseltä, vaikka se olisi asiakkaille tavallista. (Aho ym. 2008, 46.)

Nuorten kanssa seksuaalisuudesta puhuessa on hyvä käyttää samaa kieltä, jota nuorikin käyttää. Liian lääketieteelliset termit voivat hämmentää nuorta. Onkin hyvä omaksua itselleen suuhun sopiva puhekieli, jota nuoren on helppo ymmärtää. On myös tärkeää, että nuori kokee itsensä ymmärretyksi. Aikuisen käyttämät sanat muovaavat nuoren käsitystä seksuaalisuudesta, ja avoin kommunikaatio antaa nuorelle luvan puhua asiasta nyt ja tulevaisuudessa. (Aho ym. 2008, 42.)

Nuoret antavat mielellään ymmärtää olevansa kokeneempia seksin suhteen, kuin mitä todellisuudessa ovat. Tällöin julkisesti tiedon tarvetta kysyttäessä tiedon oikea taso ja tarve eivät selviä. Tiedon taso olisi kuitenkin hyvä tarkastaa seksuaalikasvatuksen alussa, kasvatusta voi suunnitella esimerkiksi koetulosten pohjalta. Nuoret voivat myös kirjoittaa seksiin liittyviä kysymyksiä paperille nimettömänä. Kasvattaja sitten antaa niissä esitettyihin kysymyksiin vastauksia. Kysymyksiä ei ehkä kannata lukea suoraan ääneen, koska ajatus oman kysymyksen ääneen lukemisesta voi jännittää nuoria, sillä he pelkäävät olevansa kysymyksestä tunnistettavissa. Nuoret voivat myös kysyä ainoastaan sellaisia kysymyksiä, mitä luulevat, että täytyy kysyä. Näitä ovat esimerkiksi sukupuoli-
tauteihin ja ehkäisyyn liittyvät kysymykset. (Bildjuschkin & Malmberg, 2000, 53–54.)

Kasvatussosiologian dosentti Jukka Lehtosen (2004) mukaan hänen väitöstutkimuksensa ei-heteroseksuaalisten nuorten haastattelut saivat aikaan kuvan heteronormatiivisesta seksuaalivalistuksesta kouluissa. Valistus keskittyy lisääntymisbiologiaan, ehkä-

sy- ja sukupuolitautilistukseen ja perheen merkityksen korostamiseen. Nämä esitetään heteroseksuaalisessa kontekstissa, jossa heteroseksuaalisuus nähdään itsestään selvänä. Homoseksuaalisuudesta puhutaan erilaisuutena, ei opiskelijoiden omaan elämään liittyvänä asiana, jota tulisi ymmärtää. (Lehtonen 2004, 156-157.) Oman seksuaalisuutensa toisenlaiseksi kokevan nuoren tulisi saada perustieto ilman, että oma erilaisuus korostuu tai aiheuttaa ahdistusta. Opetuksen tulee olla sellaista, että seksuaalisesta orientaatiosta riippumatta nuori saa tietoa ja tukea oman seksuaali-identiteettinsä kehitykseen. (Bildjuschkin & Malmberg 2000, 36.)

Nuorille tulee antaa tietoa konkreettisesti ja perustellen. Tärkeää on, että nuori kokee itse hallitsevansa tilannetta ja että hänellä on itsemääräämisoikeus omaan kehoonsa. Jokainen määrittää itse sen, mikä tuntuu hyvältä ja mikä ei. Nuoret voivat tehdä vääriä valintoja ja ratkaisuja, joista voi kuitenkin ottaa opiksi. Positiivinen palaute kohottaa itsetuntoa ja auttaa tekemään oikeita valintoja tulevaisuudessakin. Nuorelle voi kertoa, millaisia riskitekijöitä tietyissä tilanteissa voi olla ja voi antaa esimerkkejä kuulemistaan asioista. Nuoren tehdessä virheen nuorta voi tukea sanomalla positiivisesti, että erehdyksestä huolimatta nuori puhuu asiasta ja haluaa hoitaa sen, koska arvostaa itseään. (Aho ym. 2008, 43–45.)

Ongelmana on tällä hetkellä se, että vaikka tietoa onkin saatavilla runsaasti, niin hyvän tiedon erottaminen väärästä on vaikeaa. Nuoren saama kuva seksuaalisuudesta voi tulla mediasta ja olla kaupallista tai vääristynyttä, ja tämän tiedon ohelle nuori tarvitsee asiallista tietoa seksuaalisuudesta. Poikien ja tyttöjen oppimistavat ovat erilaisia, ja pojat tulisi huomioida opetuksessa omana ryhmänään. Poikien tietämys seksuaalisuudesta on edelleen tyttöjen tietoa heikompaa. Tiedon lisäksi nuori tarvitsee ohjeita myös siitä, miten tieto on sovellettavissa omaan elämään. Mistä saa palveluita, mitä valintoja kannattaa tehdä ja mitä pitäisi tehdä ja miten. Näihin seksuaalivalistuksen tulisi antaa vastaus. (Aho ym., 2008, 34–35.)

3 NUORTEN SEKSUAALISUUDEN ERITYISPIIRTEET JA TRENDIT

3.1 Nuoruus ja seksuaalisuus

Seksuaalisuuden kehittyminen alkaa jo kohdussa, ja syntymän jälkeen sen ilmaantuvuus on yksilöllistä. Osa lapsista on jo varhain hyvin kiinnostunut sukupuolielimistään ja niiden koskettelusta. Varsinaisesti seksuaalisuuden kanssa lapset tulevat tekemisiin silloin, kun vanhemmat reagoivat heidän tekemisiinsä. Tunteidensa ja tulkintojensa kautta vanhemmat tuovat seksuaalisuuden lapsen elämään. Usein tämä on vanhemmille hämmentävä asia, ja seksuaalisuus saatetaan torjua tai siihen yritetään puuttua. (Kontula, 2008, 107.)

Vaikka lapsuus onkin seksuaalista aikaa, yleensä seksuaalisuus ja ensimmäiset seksuaaliset kokemukset liitetään teini-ikään. Seksuaalista kehitystä tutkittaessa keskitytään yleensä fyysiseen ja biologiseen kehitykseen. Uusien tutkimusten mukaan noin 10 vuoden iässä hormonien erityis näyttäisi liittyvän tuolloin kehittyviin seksuaalisiin viehtymyksiin ja ajatuksiin. Näitä ajatuksia lapsi tai nuori myöhemmin yhdistää seksuaalisuuteen. (Kontula 2008, 110.) Seksuaalisten tunteidensa hyväksymiseksi nuori tarvitsee tukea. Hän pohtii paljon sitä, mikä on hyväksyttävää ja mikä ei. Käytöksellään ja puheutumisellaan nuori testaa, miten seksuaalisuuttaan voi toteuttaa. (Aho ym. 2008, 15.)

Nuoruuden psyykinen kehitys voidaan jakaa kolmeen keskeiseen alueeseen: seksuaaliseen kehitykseen, itsenäistymiseen ja identiteetin kehittymiseen. Tietynlainen epätasapaino nuoren sisäisessä maailmassa on edellytys kehitykselle, erityisesti jos asiaa tarkastellaan psykodynaamisten teorioiden kautta. (Laine 2002, 107.)

Nuoruuden ajatellaan alkavan murrosiän käynnistymisen myötä. Erilaiset fyysiset muutokset, kuten kasvu, karvoituksen lisääntyminen, rintojen kehitys tai kuukautisten alkaminen, voivat olla nuorelle ahdistava ja häpeällinen asia. Suhtautuminen vanhempiin muuttuu: rakkaus voi muuttua vihaksi ja riippuvuus kapinaksi. Kaverit ovat nuorille tärkeitä ja he toimivat nuorelle peileinä, joiden kautta vahvistaa itsetuntoaan. Ryhmään kuuluminen helpottaa vanhemmista irrottautumista. Nuoren ongelmat näkyvät usein huolena omasta ruumiista, kasvusta ja kehityksestä. Nuori tarvitsee runsaasti aikuisen tukea ja suoria, asiallisia vastauksia. (Laine 2002, 107–108.)

Keskinuoruudessa nuori kokee usein yksinäisyyttä, erityisesti seksuaalisuutensa kanssa, ja sille osa-alueelle ei vanhemmilla yleensä ole asiaa. Nuori harjoittaa itsetyydytystä ja fantasioi. Hän voi vaikuttaa itsekeskeiseltä ja itseensä kääpertyneeltä. Nuorena voi kokea mielialan vaihteluita voimakkaista ainutkertaisista elämyksistä lamaannuttaviin häpeän tunteisiin. (Laine 2002, 108.)

Nuoruuden loppuvaiheessa persoonallisuus lujittuu ja eheytyy, nuoresta kasvaa identiteetillinen yksilö. Nuori hahmottaa omaa paikkaansa maailmassa ja yhteiskunnassa. Nuoren kehitys suuntautuu menneisyydestä irtaantumisen sijaan eteenpäin tulevaisuuteen. Nuori kykenee kompromisseihin ja hän on entistä joustavampi. Minäihanne on realistisempi kuin murrosiän alussa. Seksuaalinen identiteetti on vakiintunut ja nuori on kykenevä seurustelemaan. (Laine 2002, 108.)

Nuoren kokonaisidentiteetin kannalta kysymykset omasta seksuaalisuudesta ovat tärkeitä. Aiemman kypsymisen myötä tytöt kiinnostuvat vastakkaisesta sukupuolesta poikia aikaisemmin. Tytöt seurustelevat aiemmin ja heidän käytöksessään voi nähdä sukupuolisuuden ja seksuaalisuuden ylikorostamista. Pojat pelästyvät tyttöjen nopeaa kehitystä ja voivat jopa vetäytyä poikajoukkoon, kunnes heidän oma kehityksensä on tyttöjen kanssa samalla tasolla. Masturbaatio on nuorille luonnollinen keino hankkia tietoa omasta seksuaalisuudestaan ja kehon reaktioista. Itsetyydytyksen käsitteleminen seksuaalikasvatuksessa on tärkeää, koska itsetyydytys saattaa aiheuttaa nuorelle häpeää ja syyllisyyttä. (Kosunen 2002, 128–129.)

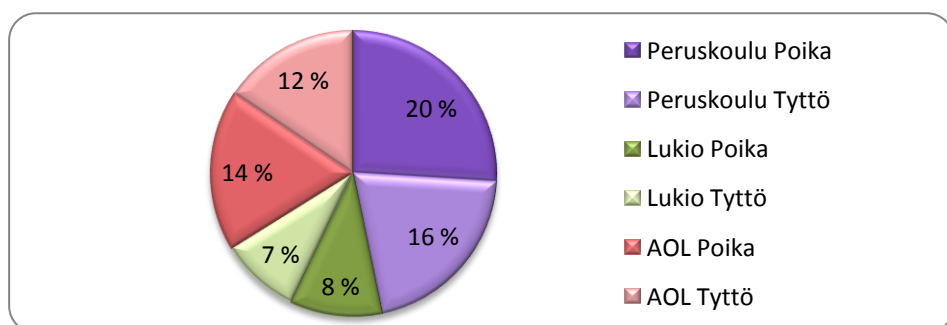
3.2 Ehkäisyn käyttö ja sukupuolitaudit

Sukupuolitauteja vastaan ei ole suojauduttu riittävän hyvin. Tästä kertoo esimerkiksi klamydian yleistyminen viime vuosikymmeninä. Klamydiatapausten määrä on 2000-luvun alussa lisääntynyt noin 10 prosentin vuosivauhtia. Alle 20-vuotiailla naisilla klamydiaa on viisi kertaa enemmän kuin samanikäisillä miehillä, ja vuonna 2002 tartunnan saaneista naisista 37 % oli alle 20-vuotiaita. Klamydian riskitekijöiksi on todettu aiempi klamydia, seksikumppanien suuri määrä, e-pillereiden käyttö ja alhainen ikä. Kahdeksan prosenttia tartunnan saaneista ilmoitti ehkäisymenetelmäkseen kondomin. (Hiltunen-Back 2004, 41, 44.)

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2007–2011 listasi tavoitteekseen mm. sen, että vuoteen 2012 mennessä klamydiatartuntojen määrä laskee vähintään viidenneksellä. Toimintaohjelman arviointityöseminaarissa (2011) lääketieteen tohtori Eija Hiltunen-Back esittelee, että vuodesta 2007 vuoteen 2010 klamydiatartunnat ovat vähentyneet 14 000:sta noin 1200:lla. Asetettuun tavoitteeseen ei siis ole päästy. Hiltunen-Back esittää toimenpide-ehdotuksiksi mm. valistuksen lisäämisen, klamydian seulonnan ja tartunnan jäljityksen. Klamydiaa tulee seuloa aina tarpeen ja harkinnan mukaan, asiakkaan sitä pyytäessä tai jos asiakkaalla on taustalla aiempi klamydia, hänellä on uusi kumppani tai aiemmin lukuisia seksikumppaneita. (Hiltunen-Back 2011.) Nykytrendi on siis laskeva, mutta ongelma on edelleen olemassa, erityisesti nuorilla.

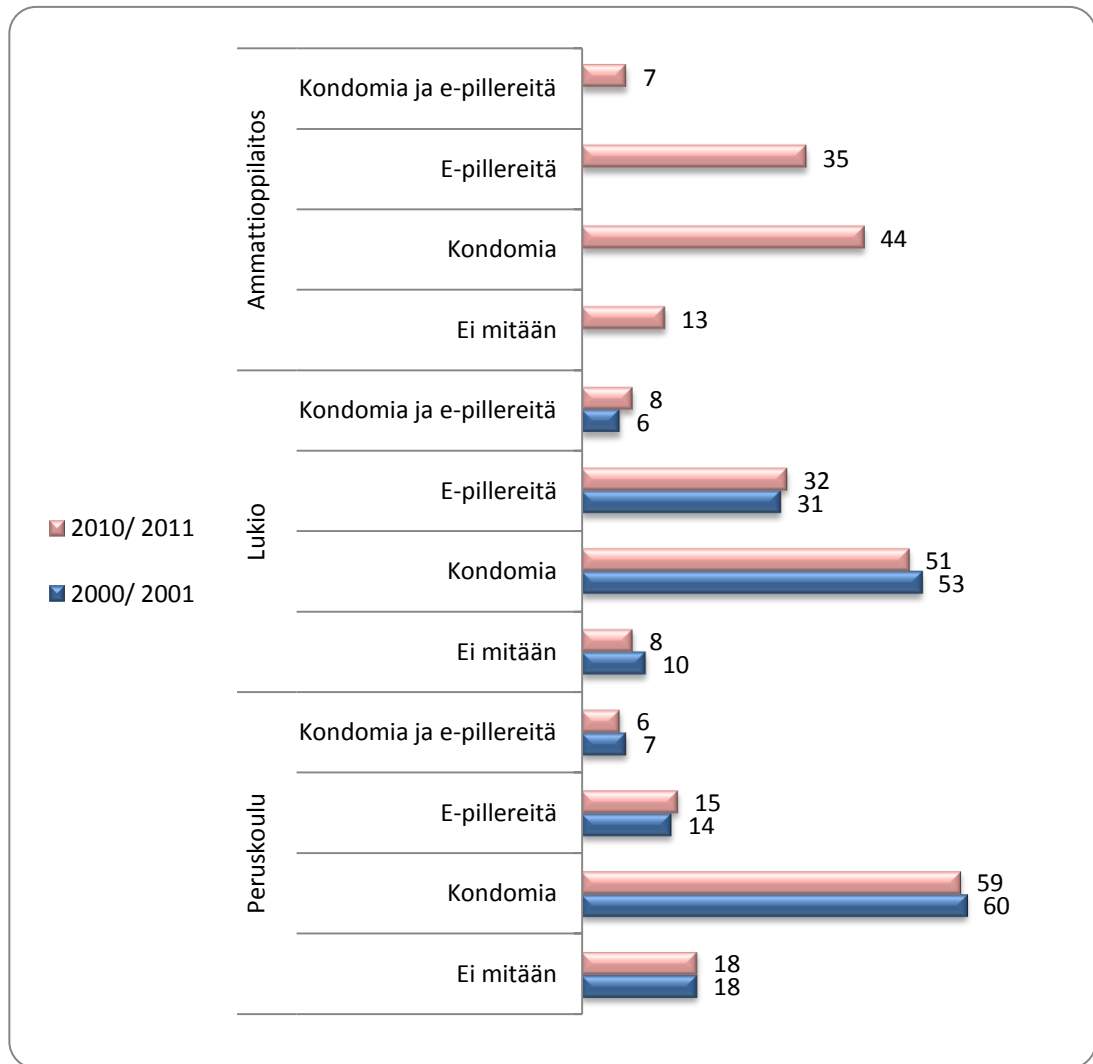
Kondomin käyttö on edelleen ainoa ehkäisymenetelmä, joka voi suojata sukupuolitaudeilta. Sen suosio on kuitenkin nuorille tehtyjen kyselytutkimusten mukaan alentunut. Kondomien käyttöä ei enää markkinoida laajamittaisilla väestökampanjoilla, vaan esimerkiksi kesäfestivaaleille suunnatuilla tietoisuuksilla. Näitä toteuttavat muut tahot kuin viranomaiset. (Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2007, 114.)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on tehnyt vuodesta 2001 alkaen peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisille ja lukion 1. ja 2. luokille kouluterveyskyselyä. Vuodesta 2008 mukana ovat olleet myös ammatillisten oppilaitosten 1. ja 2. luokkien alle 21-vuotiaat opiskelijat. Kuvio 1 havainnollistaa niiden vastanneiden määrää, jotka eivät käyttäneet ehkäisyä viimeisimmässä yhdynnässä. Useimmiten peruskoulujen oppilaat eivät käyttäneet ehkäisyä, lukiossa käytettiin eniten jotain ehkäisymenetelmää, ja ammatilliset oppilaitokset sijoittuivat tässä peruskoulun ja lukion väliin. (Kouluterveyskysely 2011.)

KUVIO 1. Lohkokaavio havainnollistaa niiden nuorten suhteellista määrää, jotka eivät käyttäneet viimeisimmässä yhdynnässä mitään ehkäisyä. Jaoteltu sukupuolen ja oppilaitoksen mukaan, arvopisteet ovat prosentteja kaikista vastausvaihtoehdoista. (Kouluterveyskysely 2011.)

Koko maan yhdistetyissä Kouluterveyskyselyn (2001–2011) aineistoissa käy ilmi, että peruskoulussa ja lukiossa viimeisimmässä yhdynnässä käytetty ehkäisymenetelmä on pysynyt aikalailla samana vuosina 2001–2011. Peruskoululaiset käyttivät eniten kondomia ja ammatillisissa oppilaitoksissa käytettiin eniten e-pillereitä (kuvio 2). (Kouluterveyskysely 2001–2011.)

KUVIO 2. Nuorten vastaukset kysyttäessä, mitä ehkäisyä he käyttivät viimeisimmässä yhdynnässä. Vastaukset prosentteina. (Kouluterveyskysely 2001–2011.)

Kouluterveyskyselyssä mitattiin myös nuorten tietämystä seksuaaliterveyteen liittyvissä asioissa. 15 % peruskoululaisista, 4 % lukiolaisista ja 9 % ammattioppilaitoksissa opiskelevista ei esimerkiksi tiennyt, että sukupuolitauti voi olla joskus myös täysin oireeton. Tytöt tiesivät oikean vastauksen paremmin oppilaitoksesta riippumatta. Suurin ero tyttöjen ja poikien tietämyksessä oli ammatillisissa oppilaitoksissa ja pienin lukiolaisilla. 3-14 % kaikista vastaajista vastasi ”En tiedä”. (Kouluterveyskysely 2011.)

Kondomin hankkimista piti kouluterveyskyselyn mukaan helppona 83 % peruskoulun pojista. Vastaava luku oli lukiolaisilla 88 % ja ammattikoululaisilla 92 %. Tytöistä taas kondomien hankkimista piti vaikeana 18 % peruskoululaisista, 16 % lukiolaisista ja 10 % ammattikoululaisista. (Kouluterveyskysely 2011.) Ammattikoululaisille siis kondomien hankinta oli helpointa, mutta he käyttivät sitä vähiten, kuten kuviossa 2 todettiin. Tytöt pitivät kondomien hankkimista poikia vaikeampana.

Kondomin käytön ehdottamista tai sen käytön vaatimista kumppanille pidettiin pääosin helppona: noin 90 % vastasi niin oppilaitoksesta riippumatta. 5–11 % vastaajista piti kondomin käytön vaatimista melko tai erittäin vaikeana. (Kouluterveyskysely 2011.)

Annettaessa nuorille lisäinformaatiota sukupuolitaudeista ja teiniraskauksista, nuoret miehet ovat sanoneet, että suurella todennäköisyydellä saadun informaation takia he käyttäisivät seuraavassa yhdynnässään ehkäisyä. Myös sellainen seksuaalikasvatus on ollut hyödyllistä, missä on opetettu kieltäytymään seksistä ja vastustamaan seksuaalisuuteen liittyviä sosiaalisia paineita. Osa valituksesta oli saanut nuoret 8. luokkalaiset pojat ajattelemaan sitä, miten ehkäisyn käyttämättä jättämisen seuraukset, esimerkiksi lapsen syntymä, vaikuttaisi negatiivisesti heidän tulevaan elämäänsä. Tämän on ajateltu vaikuttavan merkittävästi haluan käyttää ehkäisyä. (Howard, Davis, Evans–Ray, Mitchell & Apomah 2004.)

3.3 Seurusteluväkivalta

Poliisiammattikorkeakoulun tutkija Jenni Niemi (2010) on tutkielmassaan tarkastellut yhdeksäsluokkalaisten kokemia seurusteluväkivaltaa. Parisuhdeväkivalta on ilmiön yläkäsite ja sen on usein ajateltu tarkoittavan avioliitossa tapahtuvaa miehen naiseen kohdistamaa väkivaltaa. Tutkielmassaan Niemi erottaa seurusteluväkivallan parisuhdeväkivallasta siten, että parisuhteen osapuolet eivät asu yhdessä. (Niemi 2010, 17.)

Seurusteluväkivalta on yleensä lieväksi luokiteltavaa väkivaltaa. Väkivallalla uhkaaminen on kaikkein yleisintä. Huomattavan suuri osa väkivaltaa kokeneista on saanut väkivallasta lieviä vammoja, kuten mustelmia. Tytöt ovat saaneet poikia vakavampia vammoja. Tyttöihin ja poikiin kohdistuva väkivalta tapahtuu erilaisissa ympäristöissä: tyttöihin väkivalta kohdistuu useimmin yksityisessä asunnossa ja poikiin julkisella paikalla.

la. Tytöt kertovat väkivallasta muille poikia harvemmin: tyttöihin kohdistuva väkivalta jää useammin vain uhrin ja tekijän tietoon myös siksi, että se ei tapahdu julkisesti. (Niemi 2010, 101–102.) Syy kertomatta jättämiseen saattaa olla esimerkiksi se, että nuori pelkää tapahtuneen nostavan kritiikkiä häntä itseään kohtaan (Schütt ym. 2008, 74–75, Niemen 2010, 86 mukaan). Nuori voi myös vähätellä läimäisyjä, ajatella niiden kuuluvan seurusteluun tai kapinoiden seurustelemalla vanhempiaan vastaan, eikä siksi uskalla kertoa väkivallasta (Niemi 2010, 87).

Perheen huono sosioekonominen asema ja riitaisa tai päihteiden käyttöä sisältävä koti altistavat seurusteluväkivallalle. Nuoren oma päihteiden käyttö on yhteydessä uhrikokemuksiin: seurusteluväkivaltaa kokeneet nuoret joutuvat alkoholia keskimäärin useammin kuin muut nuoret. Lisäksi jopa viidennes seurusteluväkivallan uhri oli kokeillut huumeita, kun muista seurustelleista nuorista vastaava luku oli 6 %. Seurusteluväkivaltaa kokevat nuoret kokevat enemmän myös muun tyyppistä väkivaltaa ja joutuvat useammin rikosten uhreiksi. Seurusteluväkivaltaa kokeneet ovat myös keskimäärin seksuaalisesti aktiivisempia kuin muut nuoret, ja he ovat aloittaneet sukupuolielämänsä hienan nuorempana. (Niemi 2010, 93–94, 102.)

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkija Venla Salmi (2009) on koonnut nuorisoriikollisuuskyselyn tuloksia toimittamaansa teokseen Nuorten rikoskäyttäytyminen ja uhrikemukset. Hän puhuu myös seurusteluväkivallan uhreiksi joutuneista nuorista ja huomauttaa, että koska seurusteluväkivalta on useimmin molemminpuolista, samat henkilöt sekä käyttävät väkivaltaa että joutuvat sen uhreiksi parisuhteessa (Salmi 2009, 128).

Merkittäviksi syiksi parisuhdeväkivallalle on todettu yksilökohtaiset tekijät, kuten persoonallisuushäiriöt ja taipumus aggressiivisuuteen. Parisuhdedynamiikkaan liittyvät asiat selittävät myös väkivaltaa. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi voimakas kontrollinhalu toista kohtaan, mustasukkaisuus ja heikot kommunikaatiotaidot. Lapsuudessa koettu tai nähty väkivalta altistaa myös seurustelusuhdeväkivallalle, samoin seksuaalinen riskikäyttäytyminen ja päihteiden käyttö. (Salmi 2009, 129.)

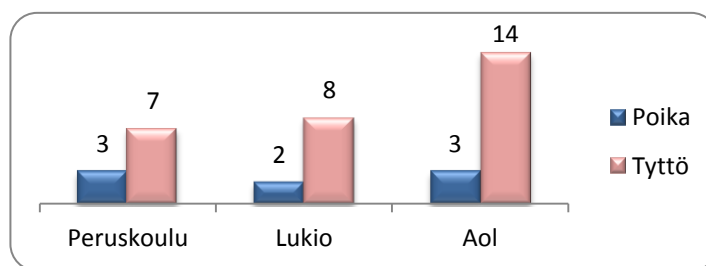
Nuorisoriikollisuuskysely 2008 tarkastelee nuorten seurusteluväkivallan yleisyyttä. 22 % kyselyhetkellä seurustelevista pojista ja 6 % tytöistä ilmoitti seurustelukumppanin läimäisseen häntä. Nykyinen kumppani oli estänyt liikkumasta tai tarttunut kiinni 19 % tytöistä ja 14 % pojista. Nyrkillä tai kovalla esineellä lyömistä tai potkimista oli kokenut

nykyisessä suhteessa 9 % pojista ja 2 % tytöistä. Joka toinen kyselyyn osallistuneista seurustelevista nuorista vastasi, että kumppani ei joskus ollut mustasukkaisuuden takia halunnut nuoren puhuvan muiden vastakkaisen sukupuolen edustajien kanssa. (Salmi 2009, 137–138, 149.)

Sosiologian dosentti Sari Näre (2005) on haastatellut nuoria teostaan *Styylylaten ja pettämisen varten*. Haastattelujen mukaan nuoret pelkäsivät petetyksi ja jätetyksi tulemista, ja haastatteluista tuli ilmi luottamuksen puute, turvattomuus ja epävarmuus. Nuoret pitivät seurustelukumppanin luotettavuutta tärkeimpänä kriteerinä, ja Näreen mukaan juuri luottamuksen puute ajaa luottamuskriisiin, eli puute lisää sen merkitystä. Rakkaudella satuttaminen ja rakkauden sattuminen näytti lisääntyneen. Mustasukkaisuus saattoi aiheuttaa omistamishalua ja pyrkimystä eristää suhteen toinen osapuoli muista. Väki- valta saatettiin kokea osoituksena oikeista tunteista, koska toinen ei ainakaan ole välinpitämätön. Nuori voi pitää väkivaltaa oikeutettuna, mikäli suhdetta määrittää laskelmoisuus, jatkuva riskien arvioiminen ja oman itsensä suojeleminen. (Näre 2005, 121–126, 136–137.)

Seurusteluväkivalta voi olla myös seksuaalista väkivaltaa, kuten seksuaalista ahdistelua tai uhkailua ja seksuaaliseen kanssakäymiseen painostamista tai pakottamista. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tekemän tutkimuksen mukaan seksuaalista ahdistelua tai väkivaltaa oli alle 15-vuotiaana kokenut viidennes vastaajista. Alaikäiset seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneet eivät välttämättä osaa tai uskalla kertoa kokemuksistaan kenellekään. (Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2007, 119, 121.) Erikoislääkäri ja seksuaaliterapeutti Pirkko Brusilan (2006, 335) mukaan parisuhdeväkivaltaan on aina liittynyt myös seksuaalista väkivaltaa, ainakin niiden työntekijöiden mukaan, jotka työskentelevät parisuhdeväkivaltaan syyllistyneiden miesten kanssa.

Kouluterveyskyselyn (2011) mukaan osa nuorista on kokenut yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista (kuviot 3). Eniten seksiin pakottamista olivat kokeneet ammattikoulussa opiskelevat tytöt, ja jokaisessa oppilaitoksessa pojat olivat kokeneet painostamista tai pakottamista tyttöjä vähemmän.

KUVIO 3. Niiden nuorten osuus prosentteina, jotka olivat kokeneet yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista. (Kouluterveyskysely 2011.)

Ahon ym. (2008) mukaan törmää usein tilanteeseen, jossa alle 16-vuotias seurustelee itseään vanhemman kanssa, ja suhde sisältää myös seksiä. Rikoslain mukaan alle 16-vuotiaalle ei saa tehdä minkäänlaista seksuaalista tekoa. 16 vuotta on niin sanottu suojaikärajana. Vastuu tällaisessa suhteessa on aina vanhemmalla osapuolella, vaikka alle 16-vuotias olisikin ilmaissut suostumuksensa seksin harrastamiseen. Tilanteessa puhutaan aina lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä tai sen epäilystä. (Aho ym. 2008, 32.)

Näreen tutkimuksen mukaan huorittelemalla tyttöä seksuaalista väkivaltaa tehnyt poika kyseenalaistaa tämän kokemuksen. Huorittelu hiljentää tytön, hänet nujerretaan sillä ja siten se peittää jäljet. (Näre 2000, Näre 2005, 169–170 mukaan). Raiskaus on Näreen mukaan vallankäyttöä, toisen haavoittuvan aseman hyväksikäyttämistä. Haastatelluista tytöistä noin kolmannes oli kohdannut väkivaltatilanteita. Näreen mukaan haastatteluita tuli myös ilmi, että alkoholin ollessa mukana raiskaustilanteissa niihin ei suhtauduta niin vakavasti. Tällöin uhrikin kokee olevansa enemmän vastuullinen tapahtuneesta, koska on itse alentanut omaa kykyään riskinarviointiin. (Näre 2005, 170–173.)

Näreen haastattelemissa tytöistä kaikki ja pojista puolet piti seksiin painostamista kiellettyinä. Seksiin suostuttelua piti hyväksyttävänä puolet pojista. Osittain oli luvallista käyttää tilaisuutta hyväkseen tytön ollessa humalassa: puolustuskyvytöntä tyttöä ei tarvitse uhkailla, eli se ei ole seksiin pakottamista, eikä siten kiellettyä. Huomioitavaa on myös se, että suostuttelu pojalle voi olla pakottamista tytölle. Poikien mielestä myös tyttöjen yksin kulkemista tulisi rajoittaa, jotta he eivät tulisi raiskatuksi. Myöskään silloin tapahtunut ei ole raiskaus, jos tyttö on rakastunut poikaan. (Näre 2005, 178–181.)

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelmassa on esitetty toimenpiteitä seksuaalisen väkivallan ehkäisemiseksi. Toimenpiteet korostavat erityisesti lasten ja nuorten

kohdalla tiedon lisäämisen ja koulutuksen merkitystä. Nuorten tulisi myös olla tietoisia omista seksuaalioikeuksistaan. Ammattilaisilla ja kasvattajilla tulee toimintaohjelman mukaan olla valmiudet kasvattaa väkivallattomuuteen, puuttua pulmatilanteisiin ja kiinnittää huomiota tilanteiden ehkäisyyn. Toimenpiteinä ehdotetaan muun muassa sitä, että riskiryhmiin kuuluvien nuorten kohdalla toimintaa tuetaan ja laajennetaan. (Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2007, 128–129.)

3.4 Riskikäyttäytyminen ja päihteet

Mikä tahansa käytös, joka vaarantaa nuoren psykososiaalisen kehityksen, on riskikäyttäytymistä (Jessor 1991, Kuortin 2012a, 35 mukaan). Seksuaalisella riskillä voidaan tarkoittaa satunnaista seksiä ja yhdyntöjä ilman kondomia (Papp, Kontula & Kosonen 2000, 218). Riskiseksiin yhdistetään varhaiset tai parisuhteen ulkopuolella tapahtuvat seksikontaktit ja se yhdistetään usein myös tiettyihin ihmisryhmiin, kuten teinityttöihin (Gagnon 2004, Kuortin 2012a, 35 mukaan).

Lääketieteen tohtori Marjo Kuortti (2012a) teki väitöskirjansa suomalaisten tyttöjen seksuaaliterveydestä ja -kulttuurista. Kyselytutkimukseen osallistujat olivat keskimäärin noin 17-vuotiaita. Tutkimuksessa useat seksikumppanit on määritetty riskikäyttäytymiseksi. Usean kumppanin riskiryhmä ei eronnut vertailuryhmästä merkittävästi iän, kuu-kautisten alkamisiän tai koulutuksen suhteen. Riskiryhmässä oli enemmän sukupuolitauteja ja raskauksia, mutta keskeytyksien määrän suhteen ryhmissä ei ollut eroja. Vertailuryhmän tytöt olivat riskiryhmän tyttöjä enemmän vakituisessa suhteessa. (Kuortti 2012a, 70.)

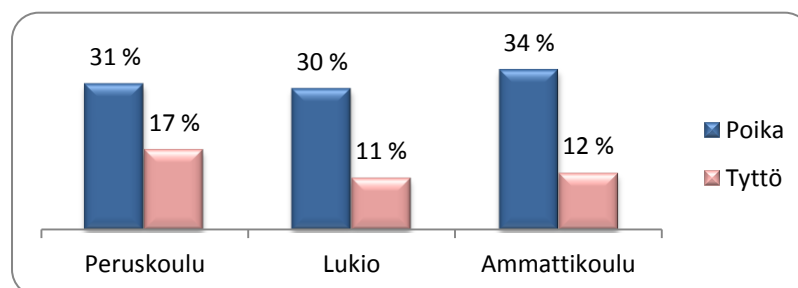
Kuortin (2012a) mukaan monet tekijät selittävät useiden seksikumppanien määrää. Usean seksikumppanin riskiryhmään kuulumiseen vaikutti merkittävästi seuraavat tekijät: alle 16-vuotiaana koettu ensimmäinen yhdyntä, ehkäisyn laiminlyönti edellisessä yhdynnässä, huumeiden käyttö vähintään kolme kertaa ja keskeytetty yhdyntä ehkäisymenetelmänä. Mitä nuorempana yhdynnät oli aloitettu, sitä suurempi oli todennäköisyys usealle seksikumppanille. Päihteiden käyttö oli huomattavasti korkeampaa ryhmässä, jossa tytöillä oli enemmän seksikumppaneita. Sama ryhmä myös piti raskaaksi tulon mahdollisuutta epätodennäköisempänä kuin vertailuryhmä. (Kuortti 2012a, 73.)

Riskikäyttäytyminen on nuorelle tyypillistä. Riskinottoa lisäävinä tekijöinä pidetään mm. kokemuksen puutetta ja elämänilon tarvetta. (Ahola 1990, Kuortin 2012a, 35 mukaan.) Nuoret eivät itse usko esimerkiksi saavansa sukupuolitauteja (Christianson ym. 2003, Kuortin 2012a, 35 mukaan). Tutkimuksessaan Kuortti (2012a) kritisoi nuorten seksikäyttäytymisen tutkimuksen riskikeskeisyyttä. Siltikin hän muistuttaa, että riskikäyttäytymiseen liittyy haittoja ja vaaroja. Ehkäisyn laiminlyönti altistaa Kuortin mukaan suunnittelemattomalle raskaudelle ja sukupuolitaudeille. (Kuortti 2012a, 39). Riskikäyttäytymiseen liittyvistä haitoista Kuortti kertoo näin:

Sukupuolitaudit voivat aiheuttaa monia lisääntymisterveyden haittoja kuten infertiliteettiä ja kohdunkaulan syöpää (Kessler 1974, Walboomers ym. 1999, Reunala ym. 2003). Suunnittelemattomat raskaudet on puolestaan liitetty sosiaalisiin ongelmiin (Geronimus ja Korenman 1992, Moore ja Davidson 1997) ja jopa itsemurhiin (McClain ym. 2003). Nuorena aloitettuihin yhdyntöihin liitetään monia ongelmia, kuten gynekologisia oireita ja sairauksia (Mårdh ym. 2000), masennusta (Smith 1997, Kosunen ym. 2003) ja katumusta (Dickson ym. 1998). (Kuortti 2012a, 39.)

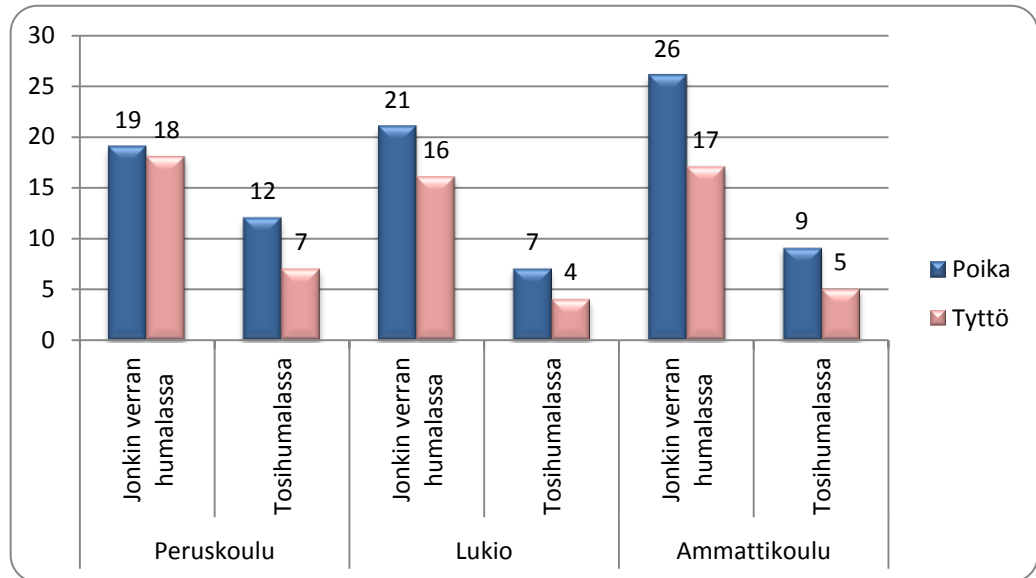
Kuortti listaa klassiseen riskikäyttäytymiseen seuraavanlaisia piirteitä: valmius seksiin, seksiä harrastetaan ensimmäisellä tapaamiskerralla, ehkäisyä käytetään satunnaisesti, odotukset ovat romanttisia ja vastuu kannetaan jälkikäteen. Seksiä pidetään osana aikuiseksi kasvamisen prosessia ja seksuaalista kontaktia ei koeta riskitilanteena: ehkäisyn sijaan puhutaan tunteista ja odotuksista ja mietitään sosiaalisia suhteita. Kuortti myös muistuttaa, ettei seksuaalikasvatuksessa tulisi kiinnittää huomiota vain muutamaan riskitekijään, koska se voi kaventaa ja yksipuolistaa toimintaa. (Kuortti 2012b.)

Kouluterveyskyselyn (2011) mukaan osa nuorista kokee, että seksistä kieltäytyminen olisi vaikeaa päihtyneenä (kuvio 4). Pojille kieltäytyminen on tyttöjä vaikeampaa.

KUVIO 4: Niiden nuorten määrä, joiden mielestä seksistä kieltäytyminen olisi päihtyneenä vaikeaa. Vastaukset prosentteina jaoteltuna oppilaitoksen mukaan. (Kouluterveyskysely 2011).

Kuvio 5 osoittaa, että aika monet nuoret harrastavat seksiä päihtyneenä: joko jonkin verran tai todella humalassa on seksiä edellisessä yhdynnässä harrastanut yhteensä 20–35% nuorista. Pojat olivat edellisessä yhdynnässä harrastaneet seksiä päihtyneenä useammin kuin tytöt. (Kouluterveyskysely 2011.)

KUVIO 5. Alkoholin nauttiminen ennen viimeisintä yhdyntää. Vastaukset prosentteina jaoteltuna oppilaitoksen ja sukupuolen mukaan. (Kouluterveyskysely 2011.)

20–31% nuorista arvioi, että viimeisimmässä yhdynnässä seksikumppani oli myös ollut joko jonkin verran tai todella humalassa (Kouluterveyskysely 2011). Nuoret siis harrastavat seksiä päihtyneenä ja he myös kokevat, että päihtyneenä seksistä kieltäytyminen voi olla vaikeaa. Seksuaaliseen riskinottoon liittyy usein päihtymys (Papp ym. 2000, 242).

Nuorisopsykiatrian erikoislääkäri Krista Pappin, tutkimusprofessori Osmo Kontulan ja Kati Kososen (2000) haastatellessa nuoria aikuisia seksuaalisuuteen ja seksuaalisiin riskeihin liittyvistä asioista selvisi, että päihtymyksen lisääntyessä kondomin käyttö varsinkin miehillä usein unohtuu. Ehkäisy saattaa olla mielessä ennen varsinaista yhdyntää, mutta sitten riskit saattavat halun tai päihtymyksen takia unohtua. Myös nainen on saattanut vastustella kondomin käyttöä, vaikka mies on sen käyttämistä ehdottanutkin. Tuolloin mies on yleensä suostunut seksiin ilman kondomia, jos nainen on tuntunut luotettavalta. Naiset taas kertoivat luottaneensa miehen sanaan siitä, ettei heillä ole tautteja. (Papp ym. 2000, 231.)

3.5 Sitoutumaton seksi

Avoliitto oli aiemmin ainoa suhdemuoto, missä seksuaalisuhde miehen ja naisen välillä oli sallittu. Myöhemmin tämän korvasi käsitys rakkaudesta, eli seksi rakastuneiden välillä oli sallittua. Seksuaalinen vallankumouksen jälkeen seksistä tuli hyväksyttyä kaikille. Vuodesta toiseen yhä harvemmat ovat pitäneet rakkaudetonta seksiä vääränä, miehet joka kerta naisia vähemmän. (Kontula 2008, 80–81.)

1960- ja 1970-luvun seksuaalisen vallankumouksen jälkeiset ajat ovat korostaneet ja lisänneet nuorten oikeuksia päättää omista seksuaaliasioistaan. Perheiden vaikutusvalta tässä suhteessa on vähentynyt. 1970-luvun alussa väestölle tehdyissä seksuaalialueisissa kyselyissä huomattiin, että silloisten aikuisten nuorena opitut arvot näkyivät erityisesti suhteutumisessa nuorten seksuaaliseen aktiivisuuteen. Naiset suhtautuivat paljon miehiä tiukemmin nuorten seksuaalisuuteen. Vuoden 1971 kyselyssä 77 % naisista ja 49 % miehistä vaati ennen seksielämän aloittamista vähintäänkin avioliittolupausta. Uudemmissa, 1990- ja 2000-luvuilla, tehdyissä tutkimuksissa noin neljä viidestä naisesta ja miehestä pitää nuorten seksielämää hyväksyttävänä, mikäli nuoret seurustelevat vakituisesti. (Kontula 2008, 76–77.)

Vuoden 2007 Finsex-väestökyselyn mukaan miehistä lähes kolmannes katsoo nuorten yhdynnät sopiviksi ilman vakituista seurustelua jo muutaman tapaamiskerran jälkeen. Naisista tätä pitää sopivana noin kymmenesosa. Naiset ovat edelleen tiukempia nuorten seksuaalielämää kohtaan kuin miehet. Kyselyn mukaan entistä harvempi nainen hyväksyy seksisuhteen ilman vakituista seurustelua, jos verrataan tulosta aiempaan kyselyyn. Naiset ovat myös miehiä tarkempia sen suhteen, missä iässä seksielämän aloittaminen on sopivaa. Kolme neljästä naisesta on sitä mieltä, että vakituisesta seurustelusta huolimatta 14–15-vuotiaille nuorille seksielämä ei sovi, miehistä kaksi kolmannelta on samaa mieltä. (Kontula 2008, 77–78.)

Nykynuorista joka kolmannes on kokenut seksisuhteen alle 16-vuotiaana. Tutkimustulokset kertovat, että aikuiset eivät hyväksy tätä nuorille tavanomaista ilmiötä. Nuoret ovat kokoajan muita innokkaammin hyväksyneet seksin ilman rakkautta. Vuonna 2007 vain 18 % miehistä ja 27 % naisista oli sitä mieltä, että rakkaudeton seksi ei ole oikein. Uskonnollisen arvomaailman omaavista ihmisistä vain noin viidennes hyväksyy rakkaudetoman seksin. Finsex-tutkimuksessa nuoret aikuiset suhtautuivat arvostavimmin

tilapäissuhteisiin. Vuonna 2007 nuorista naisista 69 % ja nuorista miehistä 72 % arvioi tilapäiset seksisuhteet molempia osapuolia tyydyttäväksi. (Kontula 2008, 78, 80–83.)

Näre (2005) huomasi tutkimuksessaan, että pojat ovat sitoutumattoman seksin suhteen tyttöjä vapaamielisempiä. Tytön tapaamisen suhteen päämääränä on päästä harrastamaan seksiä, jopa ensitapaamisella. Tärkeää on saada seksuaalinen tyydytys, ja siihen ei tarvitse liittää tunteita. Nuorten välille voi muodostua myös suhde, jossa seksiä harrastetaan silloin tällöin, ilman että kyseessä on varsinainen parisuhde. Tuolloin Näreen mukaan suhteen luonteesta on hyvä neuvotella, ja omat toiveet suhteilta voivat muuttua elämäntilanteen ja kumppanin mukaan. Tunteeton, sitoutumaton seksi on yleensä liitetty miehiseksi toimintamalliksi ja vallankäytöksi, mutta tunteensa torjumalla naisetkin ovat oppineet tätä toimintamallia. Eräässä käyttäytymismuodossa voidaan omien seksuaalisten pyrkimysten saavuttamiseksi myös uskotella toiselle tunteita, joita ei oikeasti tunne. (Näre 2005, 156–160, 163.)

Pappin ym. (2000) tuloksissa paljastui, että monet nuorista aikuisista olivat ajatelleet nuoruuden olevan aikaa, jolloin kerätään seksuaalisia kokemuksia. Jos kokemuksia ei kerry, nuori jää jostain paitsi ja se saattaa ajaa pettämiseen tulevilla, vakiintuneilla, parisuhteilla. Joskus sitoutumaton seksi oli toistuvaa viikonloppujen huvitusta. Tällöin ravintoloissa on oltu pitämässä hauskaa, nauttimassa alkoholia ja etsimässä seksikumppania. Näistä suhteista ei ole ollut tarkoituskaan hankkia seurustelukumppania. Pelkäänsä seksuaalista nautintoa hakevat, seksiin rationaalisesti suhtautuvat, varautuivat riskeihin paremmin kuin hyväksyntää hakevat, epävarmat nuoret. (Papp ym. 2000, 240–241.)

4 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TEHTÄVÄT

Opinnäytetyön tavoitteena on lisätä Tampereen kaupungin nuorisokeskuksissa käyvien nuorten seksuaalitetoutta. Opinnäytetyön tarkoituksena on tehdä projekti yhteistyössä Tampereen kaupungin nuorisotoimen kanssa ja järjestää nuorisokeskuksissa niin sanottuja ”seksi-iltoja”, joissa nuorille annetaan seksuaalikasvatusta.

Opinnäytetyön tehtävät:

- selvittää, mistä nuoret saavat tietoa seksuaalisuuteen liittyen ja millaista lisätietoa nuoret haluavat
- selvittää, minkä tyyppistä seksuaalikasvatusta nuoret itse haluavat saada

5 PROJEKTI

5.1 Projektin määrittelyä

Projekti on sellainen aikataulutettu tehtäväkokonaisuus, jonka tavoite on määritelty. Jokainen projekti on ainutkertainen (Silfverberg 2007, 21), tilaustyönä tehtävä oppimisprosessi (Ruuska 2008, 19; Ruuska 2006, 48). ”Projektin perustaminen edellyttää, että kyseessä on suhteellisen laaja ja monimutkainen työkokonaisuus, jonka hoitaminen edellyttää perusorganisaation yksikkörajojen ylittämistä” (Ruuska 2006, 21).

Projektille on tyypillistä, että sillä on tavoite tai tavoitteita. Tavoite on selkeä ja projekti on rajattu loogiseksi työkokonaisuudeksi. Rajaus tarkentuu projektin edetessä ja sitä voidaan muuttaa, mikäli samalla arvioidaan muutoksen vaikutus projektin aikatauluun. Projekti päättyy, kun rajauksen mukaiseen lopputulokseen on päästy ja tavoitteet saavutettu. (Ruuska 2006, 25; Ruuska 2008, 19.) Ryhmätyöskentely on projektille tyypillistä. Ryhmän jäsenet edustavat eri organisaatioita ja eri alojen asiantuntijat toimivat yhteistyössä. Kullakin ihmisellä on oma roolinsa ja tehtävänsä hankkeessa. (Ruuska 2006, 25–26; Ruuska 2008, 19.)

Projekti on tehtäväkokonaisuus, jolla on tietty, etukäteen määritelty alkamis- ja päättämisaikajankohta eli linkaari. Linkaarensa aikana projekti jakaantuu useisiin eri vaiheisiin. Projektin perustavavaiheita ovat määrittely- eli suunnitteluvaihe, työ- eli toteutusvaihe ja tulosten todentaminen ja lopputuloksen hyväksyminen eli arviointi- ja päättämisaikajankohta. (Ruuska 2006, 27–28.)

Varsinaisessa projektin suunnitteluvaiheessa mietitään projektin tausta, mahdollinen lopputulos, kokonaisuus, organisaatio, projektin vaiheistus ja projektin päättäminen. Aikataulu täydentyy yksityiskohtien osalta sitä mukaa, kun projekti etenee. (Ruuska 2006, 76.) Suunnitelman tarkoituksena on kuvata projektia, ei vielä lopputulosta. Ennen aloitusta täytyy varmistua siitä, että tiedetään, mitä ollaan tekemässä. Suunnitelmat kannattaa hyväksyttävä jollakulla ja aikataulun ja projektin etenemistä seurata ja päivittää. (Ruuska 2006, 98, 101). Pitkäkestoinen projekti on yleensä syytä vaiheistaa eli jakaa useampaan vaiheeseen (Silfverberg 2007, 72).

5.2 Projekti opinnäytetyönä

Tämä opinnäytetyö yhdistää teoreettista tietoa, käytännön toteuttamista ja tutkimuksellisuutta. Prosessi on ollut monivaiheinen ja suunnitelma on hioutunut prosessin edetessä. Prosessi on myös ollut organisaation rajoja ylittävää moniammatillista yhteistyötä, koska nuorisokeskusten työ on pääasiassa sosiaalipuolen työtä, mutta opinnäytetyö on tehty hoitotyön näkökulmasta. Opinnäytteellä on myös ollut tarkoituksia ja tavoitteita, jotka ovat olleet moniulotteisia. Toisaalta on ollut tavoitteita itse opinnäytetyön tekemiseen, toisaalta nuorten oppimiseen ja toisaalta nuorisokeskusten työntekijöillä on ollut tavoitteita oman työnsä kehittämiseen. Näiden asioiden takia tämän opinnäytetyön työmuotoa parhaiten kuvaa sana projekti.

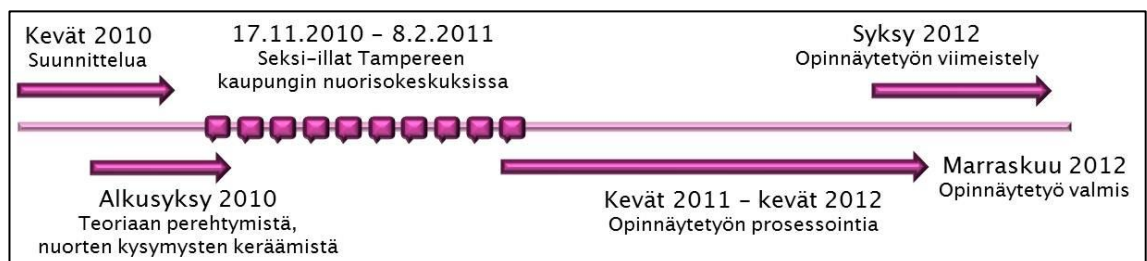
Nuorisokeskuksissa pidettyjä seksi-iltoja voidaan pitää tämän projektin toiminnallisena osuutena. Toiminnallinen luonne myös määritteli sen, millaista tietoa toiminnallista osuutta varten hankittiin. Sosiologi Hanna Vilka (2010) on ohjeistuksessaan toiminnalliselle opinnäytetyölle todennut, että perustellusti tekijä voi itse rajata tutkimustietoa ja kehittää toiminnallista osuutta kohdetta paremmin palvelevaksi. Vilkan mukaan tutkimustieto on toiminnallisessa opinnäytetyössä tapauskohtaista ja sitä kerätään toiminnallisen osuuden ideointiin ja kehittelyyn. (Vilka, 2010.)

Tässä opinnäytetyössä toiminnallisia osuuksia varten tietoa kerättiin nimenomaan nuorten asettamien kysymysten avulla niistä näkökulmista, joita oli tärkeä ottaa puheeksi nuorten kanssa. Nuorten antamat kysymykset tekivät toiminnalle rungon, mutta samalla nuoret tietämättään antoivat opinnäytetyön tekijälle tietoa siitä, mikä on tamperelaisten nuorisokeskuksessa käyvien nuorten tiedon määrä, tarve ja laatu. He myös nimesivät sellaisia asioita ja ilmiöitä, joita osattiin nimetä ja koota kokonaisuuksiksi paremmin vasta projektin edetessä. Näistä muodostuivat projektin teoriaosuus nuorten seksuaalisuuden erityispiirteistä ja trendeistä. Toiminnallinen osuus suunnitellaan tietystä ammatillisesta näkökulmasta tietyille kohderyhmälle, tiettyyn paikkaan tai tilanteeseen (Vilka 2010).

5.3 Suunnittelu

Projektin suunnittelu alkoi jo keväällä 2010, kun tarjoutui mahdollisuus järjestää seksuaalikasvatusta Tampereen kaupungin nuorisokeskuksessa. Nuorisokeskuksen työntekijät kokivat, että seksi on heidän nuorilleen hyvin ajankohtainen ja tärkeä aihe. Heidän mielestään organisaation ulkopuolinen henkilö, kouluttautunut terveysalan ihminen, voisi saada nuoret oppimaan paremmin. Työntekijät toivoivat myös itse lisää vinkkejä ja teorianäytettyä seksiin liittyviin asioihin, jotta se auttaisi heitä heidän omassa työssään nuoriso-ohjaajina.

Heräsi idea opinnäytetyön toteuttamisesta nuorisokeskuksessa. Kun pari muuta nuorisokeskusta kuuli asiasta, hekin toivoivat seksuaalikasvatusta nuorilleen. Syksyllä 2010 yhteistyö alkoi kysymällä sähköpostitse kaikkien nuorisokeskusten vastuhenkilöiltä heidän halukkuuttaan olla mukana hankkeessa. Suurin osa Tampereen kaupungin nuorisokeskuksista oli halukkaita tekemään yhteistyötä ja järjestämään talollaan niin sanotun ”seksi-illan”, eli nuorille tarjottiin seksuaalivalistusta. Projektipäiväkirjasta (liite 1) selviää projektin eteneminen ja opinnäytetyön etenemistä on kuvattu janan muodossa kuviossa 6.

KUVIO 6. Jana opinnäytetyön etenemisestä.

Opinnäytetyötä varten tarvitsi perehtyä laajasti nuorten sukupuolielämään ja seksuaalisuuteen liittyviin asioihin. Nuorisokeskuksia ohjeistettiin keräämään heidän nuoriltaan nimettömästi seksiin liittyviä kysymyksiä. Kysymyksiä saapui sähköpostitse ja perinteisesti paperilappujen muodossa kymmenittäin. Työntekijöiltä kysyttiin myös yleisellä tasolla toiveita siitä, millaista seksivalistusta he ajattelisivat nuoriensa tarvitsevan. Nuorten kysymysten ja työntekijöiden toiveiden perusteelta illoille rakennettiin runko.

Iltoja varten suunniteltiin toiminnallisia osuuksia, joissa nuoret saisivat olla mukana. Kirjallisuudesta löytyi paljon vinkkejä siihen, miten seksuaalisuudesta voidaan puhua osittain toiminnallisoin keinoin. Toiminnallisuus oli myös työntekijöiden toiveena. Puhuen tueksi kysymyslista kirjoitettiin puhtaaksi tukisanojen kera. Kysymykset olivat nuorilta tulleita ja heidän kielellään kysytyjä (esimerkkejä nuorten kysymyksistä, liite 2). Osaan kysymyksistä suunniteltiin laajempaa ja enemmän teoriapohjaista vastausta. Näitä kysymyksiä olivat muun muassa ehkäisyyn liittyvät asiat. Osa vastauksista taas oli abstraktimpia, sillä kysymyksiin ei ollut yhtä ainoaa oikeaa vastausta. Luentorunkoon otettiin mukaan myös teemoja, joista nuoret eivät olleet kysyneet niin paljon, mutta jotka olivat tärkeä osa vastuullista ja hyvää seksuaalikasvatusta. Esimerkkinä tästä ovat sukupuolitaudit.

Yhden illan kestoksi suunniteltiin 1-1,5 tuntia. Keskuksia varten tehtiin valmis esitietolomake (liite 3), joka täytettiin, kun oltiin kontaktissa kunkin talon vastuuhenkilöön. Etukäteistietoja kysyttiin talon nuorten ikä- ja sukupuolirakenteesta sekä talon tiloista. Lisäksi kysyttiin mm. aikuisten osallistumisesta ja toivotuista teemoista. Useasta talosta tulikin jonkinlainen toive puhua jostakin aiheesta, joka juuri heidän nuorillaan on nyt ajankohtainen. Jokaiselta talolta kysyttiin myös sitä, aikovatko he kertoa illan teemasta etukäteen vai eivät. Suurin osa taloista aikoi järjestää seksi-illan ympärille esimerkiksi kahvitarjoilun väen houkuttelemiseksi paikalle. Vain muutama taloista aikoi jättää kokonaan kertomatta illan aiheen etukäteen nuorille tai kertoivat vain, että jotain erikoista on tulossa. Lisäksi työntekijät saivat mahdollisuuden kertoa siitä, onko heidän nuorillaan esimerkiksi keskittymisvaikeuksia tai häiriökäyttäytymistä.

Nuorille suunniteltiin myös palautekysely (liite 4), joka jaettaisiin nuorille seksivalistuksen jälkeen ja joka esiteltiin etukäteen työntekijöille. Palautelomakkeen palauttamisen jälkeen nuoret saisivat itselleen kondomin. Tähän järjestelyyn päädyttiin, koska ajateltiin, että kondomien jakamisen jälkeen nuorista voisi tulla levottomia, eli ilta on hyvä päättää siihen. Nuorisokeskusten työntekijät antoivat vinkkejä siihen, millaisia asioita nuorilta voisi kysyä: haluttiin tietää, mistä nuoret tällä hetkellä saavat tietoa seksistä, millaisen valistuksen he kokevat hyvänä ja mistä asioista he haluaisivat lisätietoa. Kysely ja sen tulokset esitellään tarkemmin luvussa 5.5.

Seksuaalivalistusta varten tehtiin kaksi A2-kokoista julistetta, jotka laitettiin seinälle illan ajaksi. Toisessa kuvassa oli esitelty naisen sukupuolielimet ja toisessa miehen.

Kuvat tehtiin valistuksen tueksi itse piirtäen ja osat nimeten. Teoreettista materiaalia ei haluttu paljoa, koska toisaalta pelättiin nuorten keskittymiskyvyn häiriintyvän siitä, mitä enemmän materiaalia on ja toisaalta ei haluttu valistuksen olevan samankaltaista kuin koulussa annettava valistus. Tarkoituksena oli tehdä nuorten näköistä ja kuuloista valistusta, jossa puhutaan asioista niiden oikeilla nimillä ja nuorten kielellä. Mitään aihetta ei haluttu jättää täysin valistuksen ulkopuolelle.

Valistus keskittyi pääosin heteroseksuaaliseen seksiin ja parisuhteisiin. Homoseksuaalisuuden ja muiden seksuaalisuuden muotojen, kuten trans- ja biseksuaalisuden, käsitteleminen olisi ollut ajankäytöllisesti mahdotonta jokaisessa kohdassa erikseen. Homoseksuaalisuudesta kuitenkin suunniteltiin puhuttavan muutaman kysymyksen yhteydessä, ja siitä puhumisen ajateltiin olevan lähinnä sallivaa ja asenteisiin positiivisesti vaikuttavaa.

5.4 Toteutus

Ajankäyttö

Alun perin yhden seksi-illan kestoksi arvioitiin noin 1-1,5 tuntia. Luennoitsija saapui paikalle noin puolta tuntia ennen virallista alkamisaikaa, jotta tarvittavat etukäteisjärjestelyt ehdittiin tehdä. Käytetty sisällöllinen aika pysyi suurin piirtein samana koko projektin ajan. Pyrittiin siihen, ettei aika ainakaan olisi pidempi, vaan että kesto olisi lähempänä tuntia. Osassa taloja sisällölliseen osuuteen meni kauemman aikaa, osassa vähemmän. Tämä johtui pääasiassa nuorten käytöksestä ja kysymysten määrästä. Häiriökäyttäytyminen vei joissakin taloissa aikaa sisällöltä. Myös yleiseen järjestäytymiseen meni aikaa. Kyselyiden jakamista, täyttämistä ja poiskeräämistä ei ole laskettu käytettyyn sisällölliseen aikaan.

Menetelmä

Suunnitelmana ja toiveena oli saada pidettyä seksivalistusta myös toiminnallisina menetelmin. Suunnitelmissa oli muun muassa yhdessä kirjoittamista isoille pahveille ja ky-

symysten esittämistä siten, että osallistujat liikkuvat huoneen laidalta toiselle sen mukaan, vastaavatko he kyllä vai ei. Kysymysten oli tarkoitus olla väittämiä esimerkiksi sukupuolitauteihin liittyen. Toiminnallista menetelmää yritettiin käyttää ainoastaan ensimmäisessä talossa. Ryhmän ollessa rauhaton toiminnallisten menetelmien käytöstä luovuttiin. Toiminnallisuuden huomattiin tekevän nuorista entistä rauhattomampia. Toisaalta joissakin taloissa toiminnallisuus olisi voinut olla toimivaa. Tätä ei kuitenkaan voitu etukäteen tietää, sillä taloissa oli huimat erot keskenään.

Menetelmästä tuli luentomaisempi, kylläkin vuorovaikutuksessa nuorten kanssa. Illat asetettiin kysymys–vastaus-muotoon, koska haluttiin nuorten itsekkin saavan mahdollisuuden vastata, ja toisaalta haluttiin heidän myös miettivän vastausta ja sitä, tietävätkö he oikeastaan sittenkään aivan kaikkea. Seksi-illat aloitettiin usein kysymyksellä ”Ketkä täällä tietävät kaiken seksistä?” Joissakin taloissa lähes kaikki viittasivat, toisissa ei kukaan. Kysymys–vastaus-menetelmä oli toimiva, sillä sen avulla sai hyvin käsiteltyä nuorten kysymiä asioita, mutta niihin sai lisättyä asioita, jotka olivat tärkeitä hyvän valistuksen kannalta.

Sisältö

Nuorten antamia kysymyksiä oli yhdistelty. Mitään varsinaista teemajaottelua ei tehty, mutta tarkoitus oli, että ilta on läpivienti seurustelun aloittamisesta seksin kautta seksin riskeihin. Tarkoitus oli pitää mielessä se, että seksi on sallittua ja mukavaa, mutta korostaa myös vastuullisuutta. Osa nuorten kysymyksistä oli asiallisempia kuin toiset (esimerkkejä nuorten kysymyksistä, liite 2). Osa kysymyksistä ei käsitelty suorana ollenkaan, mutta niistä pyrittiin puhumaan jonkin toisen kysymyksen yhteydessä. Joissakin taloissa myös ohjaajat esittivät kysymyksiä, mikä oli tervetullutta. Käsitellyt teemat käsittelivät seurustelua, seurustelun purkamista, mustasukkaisuutta, seksiä ja seksin eri muotoja, sopivaa ikää harrastaa seksiä, ensimmäistä yhdyntää, yhden illan juttuja, orgasmeja, homoseksuaalisuutta, suostumusta seksiin, suojaikärajaa, seurusteluväkivaltaa, raiskausta, kondomin käyttöä, pornoa, lähentelyä, itsetyydytystä, sukupuolten mieltymyksiä ja niiden välisiä eroja, sukupuolielinten toimintaa, sukupuolitauteja ja ehkäisyä.

Kysymyksissä tuli selkeästi esiin se, että haluttiin tietää, miksi toinen sukupuoli toimii tietyllä tavalla tietyissä tilanteissa tai mistä toinen sukupuoli tykkää. Haluttiin myös

tietää erilaisia mieltymyksiin ja nautintoon liittyviä asioita, esimerkiksi seksiasennoista ja niiden paremmuudesta. Usea kysymys käsitteli sitä, mikä on normaalia tai minkä kokoinen penis pojilla tietyssä iässä tulisi olla. Kaikessa ei-eksaktissa tiedossa korostettiin sitä, että mieltymykset vaihtelevat ja että seksi ei ole koskaan samanlaista eri kumppanin kanssa. Myös sukupuolielinten koko ja näkö vaihtelee ja se on normaalia. Nuorille haluttiin antaa kuva seksin monimuotoisuudesta ja siitä, ettei ole yhtä oikeaa tapaa. Myös seksin vapaaehtoisuutta korostettiin. Useissa kysymyksissä myös kysyttiin sitoutumattomasta seksistä, yhden illan jutuksista ja siitä, miten seksiä saa. Tämä osoittaa sen, että nuoret tai ainakin osa nuorista on vapaamielisiä sitoutumattoman seksin suhteen, kuten teorian tieto kertoo.

Kurinpito

Useassa nuorisokeskuksessa ongelmana oli rauhattomuus. Joissakin tapauksissa rauhattomuuden syynä saattoi olla nuorten kokemattomuus seksin suhteen, joka kävi ilmi vasta kyselylomakkeiden analysointivaiheessa. Rauhattomissa nuorisokeskuksissa oli paljon nuoria, joilla ei ollut omakohtaista kokemusta seksin harrastamisesta. Kenties kokemattomuus johti siihen, että omaa asemaa ja tietoa tilanteessa piti korostaa. Varsinkin pojat toivat useassa eri talossa ilmi sen, että he ovat seksin suhteen erittäin kokeneita ja tietävät asiasta kaiken mahdollisen, vaikka kyselyn ja seksuaalivalistuksen perusteella totuus oli toisenlainen. Kurinpidolliset ongelmat johtivat siihen, että sisällöllistä aikaa meni turhiin asioihin ja toisaalta iltojen rentous käräsi.

Joissakin taloissa henkilökunta osallistui aktiivisesti kurinpitoon, toisissa ei. Erityisen hyvin henkilökunta toimi niissä taloissa, joissa he asettelivat nuoret istumaan tietyille paikoille ja asettuivat itse nuorten joukkoon istumaan. Tämä selvästi hajotti pahimpia ryhmittymiä, ja ohjaajat pystyivät paremmin puuttamaan ylimääräiseen häiriöön. Vaikeinta kurinpito oli niissä taloissa, joissa nuoret saivat vapaaehtoisesti valita paikkansa ja henkilökunta asettui itse omana ryhmänään istumaan toiseen laitaan. Kun henkilökunnan merkitys kurinpidossa huomattiin, heille esitettiin toive siitä, että he hieman katsoisivat istumapaikkoja tai osallistuisivat tarvittaessa kurinpitoon. Tämä toimikin suurimmaksi osaksi hyvin. Tilanteen rauhoittamiselle suotuisaa oli myös se, että talo oli suljettu seksi-illan ajaksi, eli vain seksi-iltaan osallistuvat nuoret olivat keskuksessa. Avoimet ryhmät olivat levottomampia. Joissakin taloissa ohjaajat olivat tehneet päätök-

sen siitä, että nuorille ei etukäteen kerrota illan teemaa, mutta oli tiedossa, että tulossa on jotain erikoista. Näissä taloissa oli pääosin rauhattomampaa kuin sellaisissa, missä teema oli etukäteen nuorten tiedossa.

Palautteen kerääminen

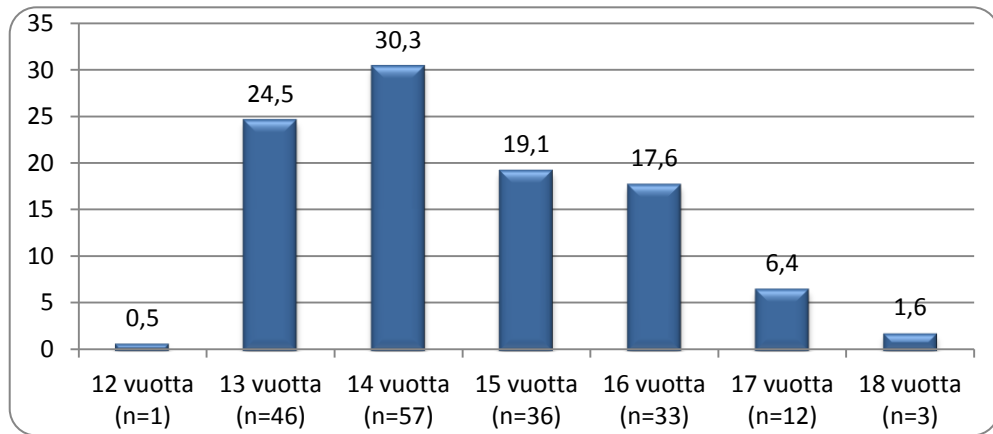
Nuorilta kerättiin iltojen päätteeksi palaute, johon vastaaminen oli vapaaehtoista. Täytetyn lapun palautettuaan nuori sai itselleen kondomin. Kyselyä annettaessa nuoria kehoitettiin täyttämään kysely yksin rauhallisessa paikassa ilman kaveria. Tilojen ahtauden vuoksi kuitenkin useammassa paikassa nuorten oli halutessaankin vaikea löytää sopivaa paikkaa täyttää kyselyä siten, ettei vierustoveri näe. Osa nuorista ei halunnut täyttää kyselyä ollenkaan. Jotkut kyselyt palautettiin tyhjinä tai osittain täytettyinä. Puuttuvia vastauksia ei otettu huomioon arvioinnissa ja palautteen kokoamisessa, vaan ne jätettiin kokonaan aineiston ulkopuolelle.

5.5 Arviointi

Palaute

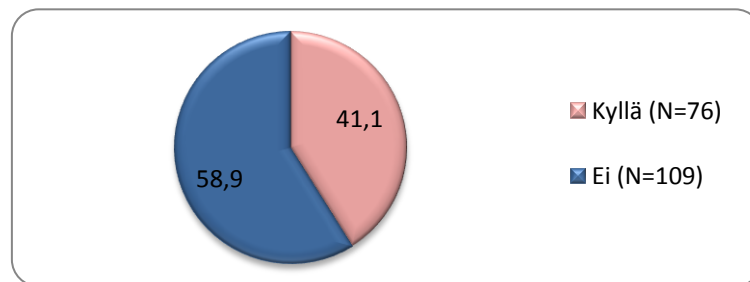
Nuoret saivat seksuaalikasvatuksen lopuksi kyselyn (liite 4), jonka täyttäminen oli vapaaehtoista. Kyselylomakkeen analysoinnin apuna on käytetty SPSS-ohjelmaa ja Excel-taulukointia. Kyseessä ei kuitenkaan ole varsinainen kvantitatiivinen analyysi. Tulosten tarkastelun on tarkoituksena antaa vastauksia niihin asioihin, jotka olivat opinnäytetyön tehtävät, ja myös auttaa peilaamaan toiminnallista osuutta teoreettiseen osuuteen.

190 nuorta palautti kyselyn täytettynä. Seksi-illoissa oli nuoria arviolta yhteensä noin 250. Vastaajista tyttöjä oli 63 ja poikia 126. Suurin osa, noin 30 %, oli 14-vuotiaita (kuvio 7). Yli 90 % vastaajista sijoittui ikävälille 13–16 vuotta.

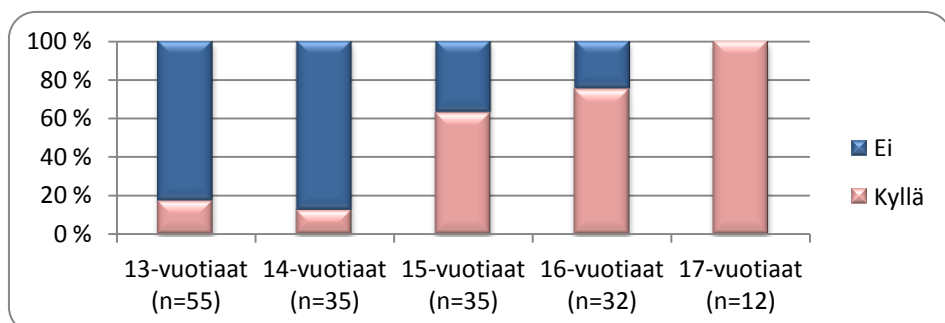
KUVIO 7. Vastaajien ikäjakauma. Prosenttia (n=188).

40 % nuorista kertoi harrastaneensa seksiä (kuvio 8). Määrä oli suurin piirtein sama sekä tytöillä että pojilla.

KUVIO 8. Oletko harrastanut seksiä? Vastaus prosentteina (n=185).

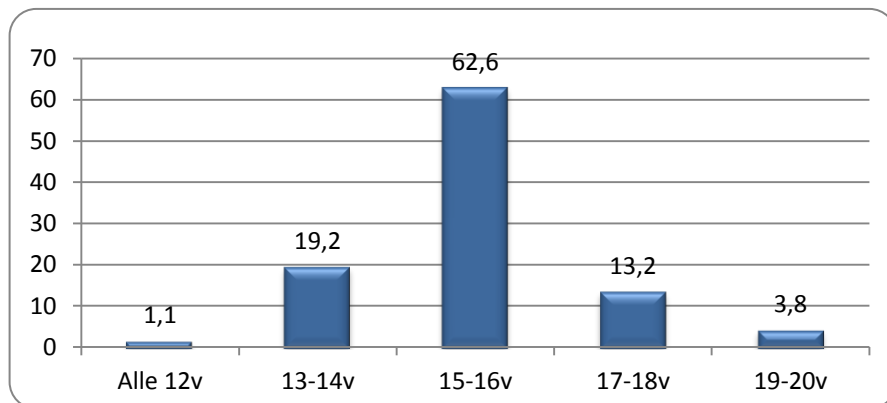
Kuvio 9 kertoo sen, kuinka monta prosenttia kustakin ikäluokasta on tai ei ole harrastanut seksiä. Taulukosta on yksityisyydensuojan, selkeyden ja vertailukelpoisuuden takia jätetty pois 12-vuotias (n=1) ja 18-vuotiaat (n=3).

KUVIO 9. Oletko harrastanut seksiä? Vastaukset prosenttiosuuksina vastaajien iän mukaan jaoteltuna (n=169).

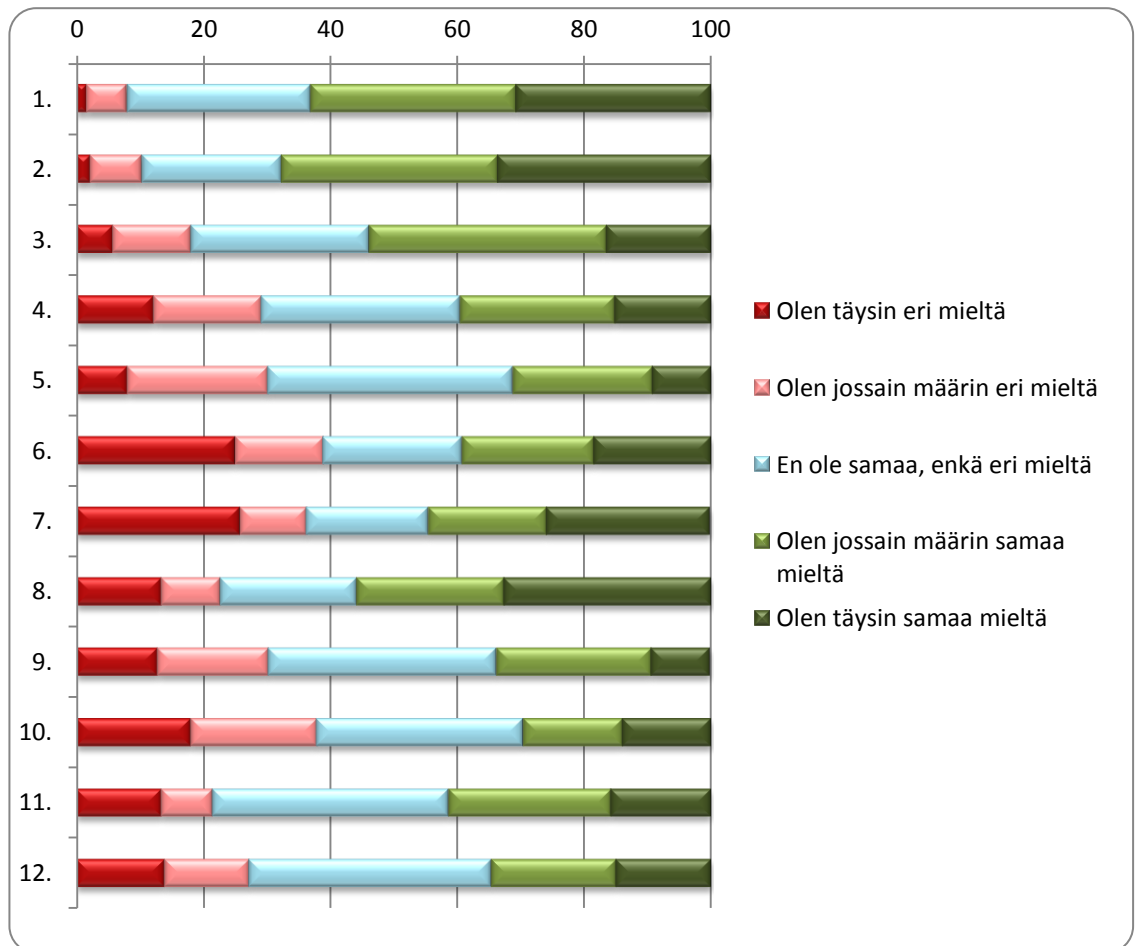
Molemmissa sukupuolissa seksiä harrastaneiden määrä oli yhteensä noin 40 % (kuviot 9). Tämä oli yksittäin yllättävä tulos, sillä aiempien tutkimusten valossa tytöt harrastavat seksiä poikia varhaisemmassa vaiheessa. Tämän takia vertailuun otettiin vielä kyselyyn vastanneiden nuorten ikäjakauma sukupuoleen nähden. Noin 80 % tytöistä oli alle 16-vuotiaita, pojilla vastaava osuus oli noin 70 %. Se, että kyselyyn vastanneet tytöt ovat poikia nuorempia, voi selittää sen, että molemmissa sukupuolissa seksiä harrastaneiden määrä on sama. Tytöt siis tämänkin kyselyn valossa aloittavat seksin harrastamisen hieman poikia aiemmin.

Suurin osa vastaajista, noin 63 %, oli sitä mieltä, että sopivin ikä harrastaa seksiä ensimmäistä kertaa on 15–16-vuotiaana (kuviot 10). Osa vastaajista oli kirjoittanut lomakkeeseen tämän kysymyksen kohdalle ”Sitten kun siltä tuntuu”. Näitä vastauksia ei ole huomioitu tilastoissa. Sinällään vastaus oli oikea, sillä seksi-illan aikana korostettiin sitä, ettei tiettyä oikeaa aikaa seksuaalisen elämän aloittamiselle ole.

KUVIO 10. Mikä on mielestäsi sopiva ikä harrastaa seksiä ensimmäistä kertaa? Vastausmäärät prosentteina.

Kuviosta 11 käy ilmi nuorten vastaukset kyselyyn väittämiin, joihin nuoret saivat vastata asteikolla 1-5 sen mukaan, miten samaa tai eri mieltä he olivat kunkin väittämän kanssa. Tuloksista voi erityisen hyvin huomata sen, että nuorten mielipiteet väittämiin vaihtelevat suuresti nuorten kesken. Osa on saman väittämän kanssa suurelta osin samaa mieltä, osa taas eri mieltä. Monessa vastauksessa nuoret ovat arvioineet oman kantansa keskelle kohtaan ”En ole samaa enkä eri mieltä”. (kuviot 11).

KUVIO 11. Väittämät. Vastaukset prosentteina.

Kysymykset/väittämät:

1. Seksivalistus oli mielestäni hyödyllistä ja opin uusia asioita.
2. Seksi-illan tunnelma oli rento ja mukava.
3. Läpikäytyt asiat olivat minulle ajankohtaisia.
4. Olen kiinnostunut saamaan seksiin liittyen lisätietoa.
5. Tiedän mielestäni jo kaiken oleellisen seksistä.
6. Olen puhunut seksuaalisuuteen liittyvistä asioista kouluterveydenhoitajan kanssa.
7. Olen tutustunut pornoteollisuuden tarjontaan.
8. Minulla on olemassa turvallinen aikuinen, kenen kanssa voin puhua seksistä.
9. Haluaisin opetella seksiin liittyviä asioita mieluummin itsenäisesti lukemalla, kuin opetettuna.
10. Haluaisin, että seksuaalivalistus olisi enemmän toiminnallista, esim. pelien yhteydessä annettavaa, kuin luentotyypistä.
11. Haluaisin, että seksuaalivalistusta annettaisiin mieluummin ryhmissä, kuin henkilökohtaisesti esimerkiksi kouluterveydenhoitajan vastaanotolla.
12. Haluaisin, että seksuaalivalistusta antaisi minulle jo aiemmin tuttu henkilö.

Suurin osa vastaajista (63 %) oli sitä mieltä, että seksivalistus oli hyödyllistä ja he oppivat uusia asioita. Suurin osa koki seksi-illan tunnelman olleen rento ja mukava ja yli puolet nuorista koki käsitellyt aiheet heille ajankohtaisiksi. Noin 30 % nuorista ei ha-

lunnut seksiin liittyen lisätietoa ja noin kolmannes vastaajista arvioi tietävänsä kaiken oleellisen seksistä. (Kysymykset 1-5, kuvio 11.)

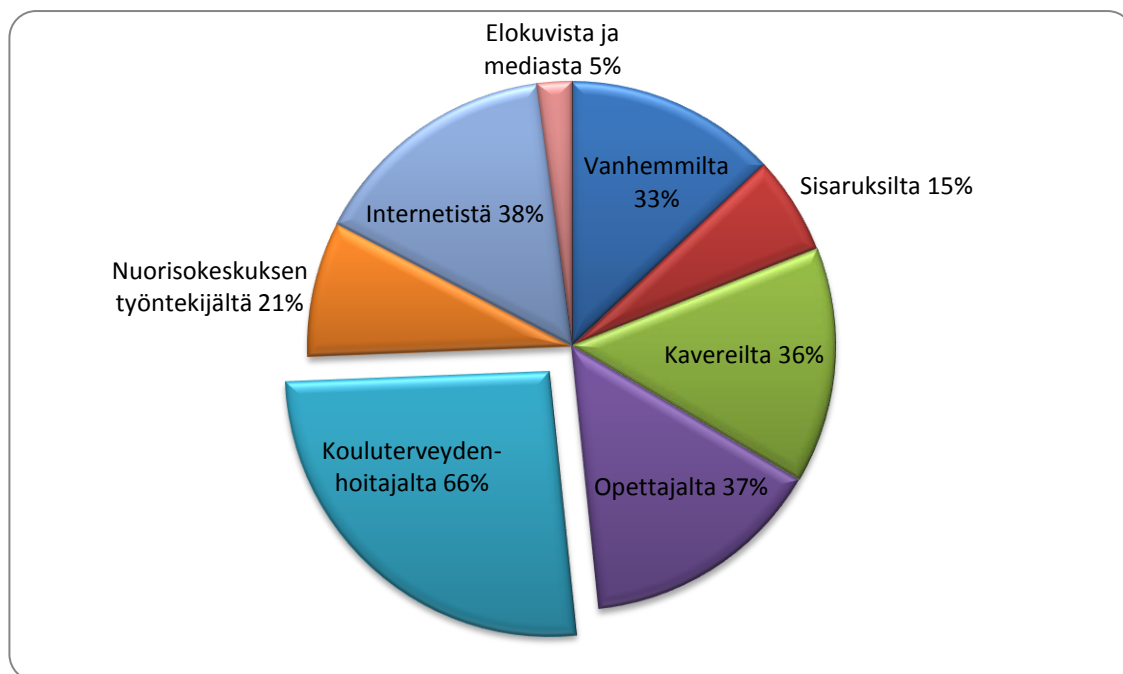
Yhteensä lähes 40 % vastaajista ei ollut puhunut kouluterveydenhoitajan kanssa seksistä (kysymys 6, kuvio 11). Toisaalta lähes 40 % vastasi puhuneensa seksistä kouluterveydenhoitajan kanssa. Tämä selittyi osittain aineiston tarkemmalla tarkastelulla. Noin puolet 16–18-vuotiaista oli puhunut seksuaalisuudesta kouluterveydenhoitajan kanssa, mutta vain noin 30 % nuoremmista, 13–14-vuotiaista, ajatteli samoin. Sama on käännettävissä toisinpäin: noin puolet nuoremmista, 13–14-vuotiaista, ei ollut puhunut seksuaalisuudesta kouluterveydenhoitajan kanssa ja vain vajaa kolmannes 16–18-vuotiaista ei myöskään. Voidaan siis huomata, että vanhemmille nuorille kouluterveydenhoitaja on todennäköisemmin puhunut seksistä kuin nuoremmille.

60 % pojista oli tutustunut pornoteollisuuden tarjontaan (kysymys 7, kuvio 11). Tytöistä 75 % ei ollut. Tässä kysymyksessä oli eniten hajontaa sukupuolten välillä. Voidaan siis ajatella, että pojat olivat huomattavasti enemmän kiinnostuneita pornosta kuin tytöt.

Huolestuttavaa on, että noin neljänneksellä nuorista ei ollut olemassa turvallista aikuista, kenen kanssa puhua seksistä (kysymys 8, kuvio 11). Näillä nuorilla siis ei ole aikuisia tukenaan seksuaalisuuteen liittyvissä kysymyksissä. Yli puolet (56 %) nuorista koki, että turvallinen aikuinen on olemassa, mikä on todella hyvä asia. Pojat kokivat siten tyttöjä useammin: lähes 40 % pojista vastasi olevansa väitteen kanssa täysin samaa mieltä, mutta vain noin 20 % tytöistä.

30 % nuorista haluaisi opetella seksiin liittyviä asioita mieluummin itsenäisesti lukemalla, mutta noin 33 % haluaisi, että asiat opetettaisiin heille (kysymys 9, kuvio 11). Nuorten mielipide tästä asiasta jakaantui siis lähes täysin kahtia, kuten muutenkin niiden kysymysten kohdalla, jotka käsittelivät sitä, millaista seksivalistusta nuoret haluaisivat saada. Toiminnallisuutta kaipasi alle 30 % vastaajista, mutta noin 40 % vastaajista ei halunnut seksivalistuksen olevan toiminnallista (kysymys 10, kuvio 11). 40 % halusi mieluummin ryhmätyyppistä seksuaalivalistusta kuin henkilökohtaista valistusta esimerkiksi kouluterveydenhoitajan luona, mutta noin 20 % halusi mieluummin enemmän henkilökohtaista valistusta (kysymys 11, kuvio 11). Noin 35 % vastaajista toivoi seksuaalivalistajan olevan heille tuttu, mutta 27 % halusi seksuaalivalistajan olevan heille ennestään tuntematon (kysymys 12, kuvio 11).

Kuvio 12 kertoo siitä, mistä nuorisokeskuksissa kävijät saavat tietoa seksiin liittyen. Nuoret saivat valita useampia vastausvaihtoehtoja. Vastausvaihtoehdot oli rajattu maksimissaan kolmeen, mutta niin usea vastaaja oli jättänyt rajoituksen huomioitta, että tuloksiin otettiin mukaan kaikki vastaukset. Kuvio kuvaa sitä, miten eri vastausvaihtoehdot jakaantuivat suhteessa toisiinsa.

KUVIO 12. Vastaukset siihen, mistä nuoret kokivat saavansa tietoa seksuaalisuuteen liittyen. Lohkokaavio kuvaa eri vastausvaihtoehtojen suhteellista jakautumista ja arvoasteet sitä, kuinka monta prosenttia vastaajista oli valinnut ainakin tämän vaihtoehdon.

Suhteellisesti eniten nuoret saivat tietoa seksiin liittyen kouluterveydenhoitajalta. Yhteensä 126 nuorta vastasi saavansa tietoa kouluterveydenhoitajalta, eli se tekee noin 66 % vastaajista. Erilaisia vastausvaihtoehtojen yhdistelmiä oli useita. Huomioitavaa on, että usea nuori vastasi, että saa seksiin liittyen tietoa ainoastaan esimerkiksi internetistä tai kavereilta. He eivät siis koe saavansa seksuaalivalistusta yhdeltäkään aikuiselta. (Kuvio 12.)

Avoimissa kysymyksissä vastauksia oli jonkin verran ja ne olivat yleensä lyhyitä. ”Mitä haluaisit vielä tietää seksistä?” -kysymykseen suurin osa vastaajista kirjoitti, että seksillan jälkeen on saanut tarvittavat tiedot. Jotkut kirjoittivat kohtaan lisäkysymyksiä, joita ei vielä ollut luentorungossa mukana. Niitä käsiteltiin sitten seuraavissa seksi-illoissa uusien nuorten kanssa.

Hyvää palautetta seksi-illasta pyydettyäessä nuoret olivat vastanneet: ”sai tietoa”, ”kaikki tärkeä tuli”, ”sai kysyä”, ”avoimuus”, ”kiva ope”, ”seurustelusta kertominen”, ”kondomien käytöstä puhuminen”, ”suoraan puhuminen”, ”taudeista puhuminen”, ”kiinnostava aihe” ja ”psykologiaan liittyvät jutut”. Usea vastaajista mainitsi, että oli erityisesti pitänyt siitä, että seksi-illan loppupuolella näytettiin kuvia sukupuolitautilien aiheuttamista oireista ja muutoksista. Huonoa palautetta kysyttäessä nuoret olivat vastanneet: ”pituus”, ”muiden huutelu”, ”muiden hölmöily”, ”toisten tyhmiltä tuntuneet vastaukset” ja useimmiten ”ei mikään”.

Nuoret antoivat myös suoraa palautetta seksi-iltojen jälkeen. Palaute oli myönteistä. Erityisesti näytetyistä valokuvista pidettiin ja ne herättivät keskustelua. Useampi sanoi pitäneensä seksivalistuksesta ja joissakin paikoissa harmiteltiin sitä, että osa porukasta oli metelöinyt. Jotkut nuoret halusivat esittää lisäkysymyksiä kahden kesken tai pienellä porukalla. Jotkut toivoivat, että heidän koulussaan pidettäisiin samanlaista seksuaalivalistusta tai valittivat siitä, että heidän oma kouluterveydenhoitajansa oli liian ”vanha ja kuiva” minkäänlaiseen keskusteluun seksiin liittyen.

Projektin arviointi

Projektin eteneminen yhteistyössä työelämän kanssa sujui hyvin. Suunnitteluvaiheessa nuorilta kerättiin kysymyksiä ja ohjaajilta toiveita. Yhteistyö nuorisokeskusten kanssa oli sujuvaa. Nuoret esittivät runsaasti kysymyksiä ja kysymysten avulla saatiin helposti kasattua paljon materiaalia. Lähdekirjallisuutta seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta löytyi helposti. Myös seksi-iltojen käytännön järjestelyt ja aikataulut sujuivat pääasiassa hyvin.

Projekti eli joka vaiheessa, ja jokaisen seksi-illan jälkeen runkoon tuli pieniä muutoksia lisäyksien tai poistojen muodossa. Joistakin asioista puhuminen ei nuorten kanssa tuntunut toimivan, ja toisaalta mukaan otettiin jatkuvasti lisäkysymyksiä aiheista, joita nuoret esittivät seksi-iltojen aikana.

Projektin aikana ryhmämuotoisesta seksuaalikasvatuksesta opittiin paljon uutta. Toiminnalliset menetelmät levottomassa ryhmässä eivät välttämättä toimi ainakaan silloin, kun vetäjä on ulkopuolinen eikä tunne ryhmää. Tuolloin on parempi pyrkiä siihen, että

nuoret istuvat mahdollisimman paljon paikallaan, jotta ryhmästä ei tule myös fyysisesti levoton. Nuoriso-ohjaajien ammattitaitoa ja nuorten tuntemusta kannattaa käyttää hyväksi istumapaikkojen suunnittelussa. Ohjaajien on hyvä seksuaalivalistuksen aikana istua nuorten keskuudessa, jotta kurinpito helpottuu. Kondomeja ei kannata jättää valvomatta edes hetkeksi, sillä ne voidaan varastaa. Tämä opittiin jo ensimmäisen illan aikana. Nuoret puhuvat seksistä paljon, mutta oikeastaan aika vähän asiaa. Keskustelun määrää ja laatua oli siis tarpeen valvoa ja rajata. Nuoriso-ohjaajat osasivat tämän hyvin.

Iltaa ei kannattanut suhteettomasti pitkittää tai antaa sen venyä, sillä nuorista tuli levottomia pitkän istumisen jälkeen. Ohjaajien kannatti kertoa jo etukäteen nuorille, millainen erikoisilta heille on tulossa. Tällä tavalla paikalle tulevat vain sellaiset nuoret, jotka haluavat oikeasti tulla paikalle. Illan teeman etukäteissalailu johti taloissa siihen, että nuoret olivat erityisen jännittyneitä ja aiheeseen keskittyminen oli vaikeaa. Nuorisokeskukset kannatti myös sulkea illan ajaksi, eli osallistuminen tarkoitti sitä, että illassa ollaan loppuun asti ja kesken illan ei enää pääse paikalle. Ylimääräinen liikkuminen illan aikana toi ryhmään turhaa levottomuutta.

Jos nuorille jakaa tai esittelee jotain materiaalia, se kannattaa tehdä sellaisessa kohdassa, jonka jälkeen nuorten ei enää oleteta juurikaan kuuntelevan. Seksi-illoissa nuoret katselevat kuvia sukupuolitautilien tekemistä muutoksista mm. genitaalialueisiin. Kuvien katselun yhteydessä tai sen jälkeen annettu informaatio ei tullut kaikilta kuulluksi. Materiaalin jakaminen tai esittely kannattaa siis sijoittaa loppuun tai sille kannattaa varata hyvin aikaa, varsinkin jos materiaali voi puhututtaa nuoria.

Nuorten seksuaalisesta suuntautumisesta ei kannata tehdä oletuksia tai yleistyksiä. Ainoa ryhmässä istuva tyttö voikin olla lesbo ja poikiin liittyvät kysymykset siis tuolloin väärin kohdennettuja. Nuorten tiedon määrä tai sen vähyys saattaa yllättää. Kannattaa siis varautua siihen, että selittäminen täytyy aloittaa ihan perusasioista. Tärkein oppi seksi-illoista: nuorten kanssa pärjää, kun suhtautuu asioihin luontevasti ja rauhallisesti eikä nolostu.

6 POHDINTA

6.1 Eettisyys

Tutkija tekee eettisen valinnan jo valitessaan tutkimusaihetta, koska hänen tulee ottaa huomioon mm. aiheen merkitys yhteiskunnallisesti. Myös aiheen hyödyllisyys tulee olla perusteltavissa. (Kankkunen & Vehviläinen–Julkunen 2009, 176–177.) Opinnäytetyön aiheen valinta on ollut eettisesti perusteltua aiheen ajankohtaisuus ja tärkeys huomioon ottaen. On eettisesti perusteltua puhua nuorille seksuaalisuudesta, koska seksuaaliterveys ja sen toteutuminen on tärkeä osa yksilön kokonaisvaltaista terveyttä (WHO 2006, 5; Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2007, 22). Vaikka esimerkiksi yhdyntöjen alkamisikä on laskenut ja teini-ikäisten raskaudet vähentyneet (Haavio-Mannila, Elina & Kontula, Osmo 2001, 75; Kontula & Meriläinen 2007, 13), niin toisaalta seksuaalinen riskikäyttäytyminen on lisääntynyt (Kuortti 2012a, 70), kondomin käytön suosio laskenut (Papp ym. 2000, 231) ja klamydiatapausten määrä on edelleen korkea (Hiltunen-Back 2011). Tutkimusten mukaan seksuaalikasvatuksella voidaan vaikuttaa tietoihin, taitoihin ja asenteisiin (Liinamo 2004, 132–133). On eettistä puhua seksistä ja seksuaalisuudesta nimenomaan nuorten kielellä, koska se on nuorelle helpoiten ymmärrettävää (Aho ym. 2008, 42) ja siten tehokkaampaa.

Kaiken tutkimustoiminnan tulee perustua vapaaehtoisuuteen (Kankkunen & Vehviläinen–Julkunen 2009, 177). Vaikka tässä opinnäytetyössä ei ollutkaan varsinaisesti kyse tutkimuksesta, nuoret ovat kuitenkin saaneet itse päättää osallistumisestaan seksi-iltaan ja palautteen antamiseen. Myös tutkittavien anonymiteetin suojaaminen on tärkeää (Kankkunen & Vehviläinen–Julkunen 2009, 179). Tämä varmistettiin opinnäytetyössä sillä, että palautteet kerättiin nimettömänä. Laajan aineiston vuoksi yksittäisiä tapauksia ei voi poimia opinnäytetyöstä. Nuorisokeskusten yksilöidyt tiedot on jätetty pois ja keskuksat on ainoastaan numeroitu. Tämäkin on tehty yksityisyydensuojan parantamiseksi.

Lainsäädäntö ei Suomessa tarkasti määrittele sitä, kuka päättää alaikäisen osallistumisesta tutkimukseen, mutta käytännössä sen ajatellaan olevan huoltajan päätettävissä. Alle 18-vuotiailta tutkittavilta siis vaaditaan huoltajan suostumus tutkimukseen osallistumiseen. (Lagström, Pösö, Rutanen & Vehkalahti 2010, 33.) Kansainvälisten suositusten mukaan yli 7-vuotias lapsi voi osallistua tutkimukseen, jos hän on kykenevä anta-

maan suostumuksensa kognitiivisten taitojensa ja kehitystahonsa puolesta. Suomessa ajatellaan lapsen voivan antaa tällaisen suostumuksen yli 15-vuotiaana (Kankkunen & Vehviläinen–Julkunen 2009, 180.) Käytännössä on kuitenkin epäselvää, miten suostumus hankitaan ja minkä ikäiseltä lapselta voidaan saada oma suostumus. Tärkeää on, että lapsi ymmärtää, mistä on kyse, ja antaa vielä oman suostumuksensa tutkimukseen, eli osallistuminen on vapaaehtoista. Joskus on lähdetty siitä, että yli 12-vuotiaat voivat osallistua tutkimukseen ilman vanhempien suostumusta, mikäli tutkija uskoo hänen kehitystasonsa siihen riittävän. (Lagström ym. 2010, 33, 36.)

Opinnäytetyötä tehdessä seksi-iltojen päätteeksi nuorilta kerättiin vapaaehtoisuuteen perustuva palautekysely, joka esiteltiin etukäteen työntekijöille. Kyselyn tarkoituksena oli saada nuorisokeskusten työntekijöille tietoa siitä, mistä nuoret saavat tietoa seksiin liittyen. Lisäksi opinnäytetyön tekijä halusi palautetta omasta toiminnastaan, halusi kehittää seksi-iltoja jokaisen illan jälkeen ja muokata valistusta nuorilta saadun palautteen ja toiveiden perusteella. Kyseessä siis ei ollut varsinainen tutkimus. Aineiston kuitenkin ollessa tarpeeksi kattava suurenkin tutkimukseen, haluttiin tuloksia ottaa mukaan opinnäytetyöhön kehittämistehtävän muodossa. Palautekyselyssä ei kerätty yksilöityjä henkilötietoja ja suurin osa kysymyksistä oli aika yleisluontoisia. Niillä selvitettiin sitä, millaista seksivalistusta nuoret haluavat. Haluttiin myös tietää, kuinka suuri osa osallistuneista nuorista itse asiassa oli harrastanut seksiä ja kuinka suuri osa oli jutellut seksuaalisuudesta kouluterveydenhoitajan kanssa. Nämä olivat henkilökohtaisemmat kysymykset.

Nuorten vanhemmilta ei pyydetty lupaa alaikäisten lasten tutkimiseen. Luvan saaminen vanhemmilta olisi ollut hyvin haastavaa johtuen nuorisokeskusten toiminnan vapaaehtoisuudesta ja kävijöiden vaihtuvuudesta. Seksi-illat saattoivat olla ainutkertainen tapahtuma siltä osin, keitä nuoria juuri tuolloin oli paikalla. Huoltajan kirjallisen luvan saaminen olisi siis yritettäessäkin saattanut olla vaikeaa, jopa mahdotonta. Nuorisokeskuksissa käyminen perustuu vapaaehtoisuuteen ja samoin perustui seksi-iltaan osallistuminen ja palautekyselyn täyttäminen. Nuorisokeskukset organisoivat seksi-illat eri tavalla keskuksista riippuen esimerkiksi niiltä osin, oliko nuoria etukäteen informoitu illan teemasta vai ei. Nuoret kuitenkin saivat itse päättää aiheen kuullessaan, haluavatko jäädä kuuntelemaan, vai poistuvatko paikalta. Nuorisokeskusten työntekijät ja opinnäytetyön tekijä myös arvioivat nuorten kehitystason sopivaksi seksuaalikasvatukselle, minkä vuoksi voidaan olettaa sen riittäneen myös palautekyselyn täyttämiseen.

Opinnäytetyötä tehdessä on toimittu hyvän tutkimustavan mukaisesti. Toiminta on ollut rehellistä ja avointa, ja tulosten raportointi on ollut huolellista ja tarkkaa. Opinnäytetyöhön saatiin lupa vuonna 2010. Analysointivaiheessa tulokset on pyritty esittämään kattavasti ja tuloksista ei ole tahallaan jätetty oleellisia asioita pois, ja kaikki avattu informaatio on ollut totuudenmukaista. Toimintatavat on kuvattu opinnäytetyössä. Lähde-merkinnöissä on noudatettu kirjallisen työn muotovaatimuksia, ja esitetystä informaatiosta on annettu kunnia ajatusten alkuperäiselle esittäjälle tekemällä tekstiviittaukset ja lähdeluettelo asianmukaisesti. Opinnäytetyön tekijä on vastannut opinnäytetyön mahdollisista kustannuksista, ja tuloksiin vaikuttavia sidonnaisuuksia ei opinnäytetyön tekijällä ole.

6.2 Luotettavuus

Opinnäytetyön luotettavuuden kannalta on tärkeää, että lukijalla on mahdollisuus ymmärtää tulosten kuvaus selkeästi (Kankkunen & Vehviläinen–Julkunen 2009, 160). Opinnäytetyössä tärkeää on nimenomaan ollut projektin huolellinen läpikäyminen, jotta lukijalle tulee kuva siitä, mitä on tehty. Opinnäytetyön etenemisen ja projektin kuvaus on tehty mahdollisimman tarkasti ja projektin etenemistä on havainnollistettu projekti-päiväkirjalla ja prosessia kuvaavalla janalla sekä tuloksia erilaisin kuvioin.

Käytetyt lähteet ovat olleet mahdollisimman ajankohtaisia, kaikki 2000-luvulla tehtyjä. Lähteitä on käytetty monipuolisesti: tutkimuksia, tietokirjoja, artikkeleita ja kokoomateoksia. Käyttö- tai vertailukelpoisten kansainvälisten lähteiden etsiminen ei ole ollut helppoa. Useissa suomenkielisissä lähteissä on puhuttu paljon kansainvälisistä tutkimuksista liittyen aiheeseen, mutta monissa on tullut ilmi, että kulttuuristen erojen takia verrannollisuus on vaikeaa. Tästä esimerkiksi kertoo se, että kansainvälisellä tasolla suomalaisten nuorten seksuaaliterveys on hyvällä tasolla (Cacciatore, Raisa 2006, 217). Kansainvälisissä lähteissä usein korostettiin usein seksistä pidättyvyyttä ehkäisykeinona (mm. McKeon 2006), mutta Suomessa tästä on luovuttu jo pitkän aikaa sitten. Myös sukupuolitautilien ja teiniraskauksien esiintyvyyden suhteen on huomattavasti eroja eri maiden välillä: esimerkiksi Yhdysvalloissa Californiassa synnyttäneistä lähes 10 % on alle 19-vuotiaita, kun Suomessa synnyttäneistä vain noin 2 % on alle 20-vuotiaita (Birth Cohort Data 2004; Perinataalitulasto 2011). Seksuaaliterveysohjelmien vaikuttavuudesta puhuttaessa on todettu, että vaikuttavuus on erilaista eri kulttuureissa (Liinamo 2004,

126) ja että esimerkiksi yhteiskunnallinen asennoituminen seksuaalisuuteen vaikuttaa sukupuolitauteihin ja raskauksiin (Darroch ym. 2001, Liinamon 2004, 133 mukaan). Suomessa tietynlainen riskikäyttäytyminen on lisääntynyt ja se on aiheuttanut esimerkiksi klamydian yleisyyden (Cacciatore 2006, 217; Hiltunen-Back 2011). Kansainvälisiä lähteitä ja tutkimuksia on käytetty toissijaisina lähteinä soveltuvin osin, koska alkuperäisiä lähteitä ei ole ollut saatavilla tai niiden etsiminen ei ole ollut tarpeellista niiden vähäisen käytön vuoksi. Jos lähteen kirjoittajan asema tai arvo tieteellisessä yhteisössä on ollut merkittävä ja se on voinut antaa lukijalle uutta tietoa tutkimuksen lähtökohdista (esimerkiksi minkä tieteenalan tutkimuksesta on kyse), asema on pyritty kirjoittamaan opinnäytetyöhön, mikäli se on käynyt ilmi lähteestä.

6.3 Tulosten tarkastelu

Projektin arvioinnista (luku 5.5) käy ilmi, että seksuaalikasvatus on nuorten elämässä ajankohtaista ja tärkeää ja että he tarvitsevat tietoa. Terveystieteillä on erityisesti kouluterveydenhuollossa tärkeä rooli nuoren seksuaalikasvatuksessa (Kouluterveydenhuollon laatusuositus 2004, 31). Suurin osa nuorista on puhunut seksuaalikasvatuksesta terveydenhoitajan kanssa. On tärkeää, että kouluterveydenhoitaja huomioi jokaisen nuoren, jotta tasa-arvoinen seksuaalikasvatus toteutuisi (Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2007, 22, 33, 38). Tämä käy ilmi tässäkin työssä: on olemassa nuoria, joiden elämästä turvallinen aikuinen puuttuu, ainakin seksuaalisuuteen liittyvien kysymysten käsittelyssä. Aikuisen tuki tehostaa seksuaalisuuteen liittyvien kysymysten ymmärtämistä (Liinamo 2004, 133).

Opinnäytetyön tavoitteena oli lisätä nuorisokeskusten nuorten seksuaalitietouden määrää ja tarkoituksena oli toteuttaa keskuksissa seksuaalikasvatusilloja, ”seksi-illoja”. Työ eteni tavoitteiden ja tarkoituksen mukaisesti. Kuten edellä olevista tuloksista luvussa 5.5 voi päätellä, opinnäytetyön tavoite saavutettiin, koska suurin osa vastaajista piti seksuaalikasvatusta hyödyllisenä ja opettavaisena. Moni myös sanoi, ettei enää seksi-illan jälkeen koe tarvitsevänsä lisätietoa seksiin liittyen. Seksi-illojen toteutus onnistui suunnitelmien mukaisesti.

Opinnäytetyö on antanut tietoa siitä, mistä nuorisokeskuksissa käyvät nuoret saavat tietoa seksuaalisuuteen liittyen: suurin osa sai sitä kouluterveydenhoitajalta, mutta oli

myös niitä nuoria, jotka eivät olleet puhuneet seksuaalisuudesta kouluterveydenhoitajan kanssa. Nuorisokeskusten työntekijöiden on myös hyvä tietää, että osa nuorista koki nuorisokeskukset ainoiksi paikoiksi, missä puhua seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Nuorisokeskusten tekemä työ on arvokasta ja tärkeää, ja ne ovat myös erinomainen paikka seksuaalivalistukseen, vaikkapa ihan päivittäisten toimintojen yhteydessä. Sitä varmasti on monessa nuorisokeskuksessa jo tehtykin.

Nuorilta kerätyn palautekyselyn oli alun perin tarkoituksena mennä ainoastaan nuorisokeskusten ja opinnäytetyön tekijän käyttöön. Kerätty aineisto oli kuitenkin niin hyvä, että se päätettiin ottaa mukaan opinnäytetyöhön. Terveystenhoitajan koulutukseen sisältyy opinnäytetyön lisäksi myös kehittämistehtävä: palautekysely ja sen tulokset toimivat opinnäytetyön kehittämistehtävänä. Opinnäytetyön tehtävinä oli selvittää, mistä nuoret saavat tietoa seksuaalisuuteen liittyen, millaista lisätietoa he haluavat ja minkä tyyppistä seksuaalivalistusta he haluavat saada. Palautekysely vastasi näihin kysymyksiin, kuten edellä projektin arvioinnista käy ilmi.

Opinnäytetyön teoreettisessa osuudessa käydään läpi seksuaaliterveyttä edistävää seksuaalikasvatusta ja sitä, millaista on hyvä seksuaalikasvatus. Opinnäytetyötä tehdessä noudatettiin hyvän seksuaalikasvatuksen periaatteita (Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010, 30–31). Seksi-illoissa puhuttiin paljon itse seksiin liittyviä perusasioita, mutta myös tunteiden merkitystä ja toisen huomioimista käsiteltiin, mikä on tärkeää (Kosunen 2002, 133). Opinnäytetyö toi seksuaalikasvatusta myös nuorten vapaa-ajan kasvatustoimintaan, mikä on ollut erilaisten toimintaohjelmien tavoitteena (mm. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2007, 38), mutta se ei ehkä ole tähän mennessä vielä täysin toteutunut. Koska nuoret saivat etukäteen kysyä heitä kiinnostavia asioita nimettömänä, seksuaalikasvatus oli vuorovaikutteista ja nuorten tarpeista lähtevää, millaista teoriassakin (esim. Kosunen 2002, 133; Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010, 30–31) kerrottiin hyvän seksuaalikasvatuksen olevan.

Opinnäytetyössä käsitellään nuorten seksielämän trendejä. Tällä tarkoitetaan kehityksen suuntaa ja niitä ilmiöitä, jotka tulivat esiin nuorten kysymissä kysymyksissä ennen seksi-iltoja ja toisaalta myös seksi-iltojen aikana. Teoreettiseen osaan on nostettu myös niitä asioita, jotka ovat puhututtaneet nuorten kanssa työskenteleviä ihmisiä: sosiaalialan työntekijöitä ja viranomaisia. Nämä trendit tulivat ilmi nuorisokeskusten työntekijöiden kanssa jo seksi-iltoja suunniteltaessa. Trendit ja ilmiöt saivat nimet ja yläkäsitteet

vasta myöhemmin opinnäytetyön edetessä. Työtä tehdessä huomattiin myös, että nuo ilmiöt ja trendit kietoutuvat monelta osin yhteen, esimerkiksi riskikäyttäytyminen ja sukupuolitaudit (mm. Kuortti 2012a, 70) sekä päihteet ja seurusteluväkivalta (Salmi 2009, 129; Niemi 2010, 93–94, 102). Opinnäytetyössä ei ole esitelty sitä varsinaista seksiin liittyvää tietoa, jota seksuaalikasvatusilloissa nuorille esitettiin. Tämä oli aiheen rajauksen kannalta tärkeää ja se on perusteltu sillä, että sellaisia opinnäytetöitä on jo tehty runsaasti, joissa seksuaalikasvatusta lähestytään esimerkiksi ryhmänohjauksen näkökulmasta. Aihe on tuttu ja tutkittu, jonka vuoksi näkökulma pyrittiin saamaan uudenlaiseksi ja tässä on myös hyvin onnistuttu. Projektiluonteisuus on ollut samalla haastavaa, mutta erilaista.

Nuorilla oli seksi-iltojen aikana hyvin vahvoja mielipiteitä siitä, ettei kondomia käytetä. Tämä oli erityisesti poikien mielipide ja perustui siihen ajatukseen, ettei seksi kondomin kanssa tunnu tarpeeksi hyvältä. Nuorten asenteet kondomin käyttöä kohtaan tuntuivat vastaavan hyvin aiempaa tutkimustietoa: kondomin käytön suosio on laskenut (Papp ym. 2000, 231; Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2007, 114; Kouluterveyskysely 2001–2011). Seksuaalikasvatuksen aikana kondomin käytön merkitystä korostettiin sekä raskauden ehkäisyn että sukupuolitaudeilta suojautumisen kannalta. Erityisen hyvinä nuoret itse pitivät valokuvia, joita heille näytettiin sukupuolitautilien oireista, esimerkiksi kondylooman aiheuttamista ihomuutoksista. Opinnäytetyötä tehdessä ei tullut esiin teorialtietoa tästä asiasta; missään ei puhuttu mahdollisten hieman shokeeraavienkin valokuvien käytöstä osana seksuaalivalistusta. Palautteen ja nuorten reaktioiden perusteella kuvien näyttämistä pidettiin seksi-iltojen parhaana antina. Tämän takia opinnäytetyön kokemusten perusteella kuvien näyttämistä suositellaan.

Mustasukkaisuus, väkivalta ja raiskaukset puhuttivat useammassa nuorisokeskuksessa. Joissakin keskuksissa nuoret puhuivat aiheesta varsinaisen seksi-illan jälkeen pienemässä porukassa, esimerkiksi tytöt mustasukkaisuudesta. Poikia tuntui iltojen aikana kiinnostavan erityisesti raiskaukset ja niistä saatavat rangaistukset, mikä johtuu ehkä uteliaisuudesta. Tutkimusten mukaan nuoret kokevat seurusteluväkivaltaa ja seksuaalista väkivaltaa yllättävän paljon (Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2007, 119, 121; Salmi 2009, 137–138; Niemi 2010, 101–102; Kouluterveyskysely 2011). Ymmärrettävästi omakohtaisia kokemuksia ei iltojen aikana noussut esiin. Suojaikärajasta (Aho ym. 2008, 32) nuoret tiesivät todella hyvin. Poikien puheissa iltojen aikana vilahteli seksiin painostaminen, joka tuli esiin myös teoriassa (Näre 2005, 178–

181). Tämän vuoksi olisi hyvä entisestään korostaa erityisesti nuorille tytöille sitä, ettei seksiin pidä suostua vain toisen toiveesta. Seksuaalisuuteen liittyvien asioiden vapaaehtoisuudesta ja siitä, että suostuttelu voi tuntua toisesta pakottamiselta, tulee puhua seksuaalikasvatuksen yhteydessä.

Nuoret puhuivat seksi-iltojen aikana vapaasti siitä, että seksiä lähes kuuluu harrastaa humalassa, erityisesti ensimmäisellä kerralla. Toki on vaikea arvioida puheiden vakavamielisyyttä, koska nuorten tyyli voi olla liioitteleva ikätovereiden läsnä ollessa. Silti tutkimustieto tukee sitä, että nuoret harrastavat seksiä päihtyneenä (mm. Papp ym. 2000, 242; Kouluterveyskysely 2011). Nuoret puhuivat iltojen aikana myös siitä, ettei kondomia muista silloin käyttää, eikä se välttämättä ole edes mukana, koska seksin harrastaminen ei ole ollut suunniteltua. Tätä tukee myös tutkimustieto (Papp ym. 2000, 231). Koska nuoret harrastavat seksiä päihtyneenä ja koska tuolloin myös seksistä kieltäytyminen on vaikeaa, päihteiden käyttö voi altistaa seksuaaliselle riskikäyttäytymiselle (Papp ym. 2000, 242), jonka vaaroja on esitelty teoriaosuudessa (mm. Kuortti 2012a, 39). Tyttöjen kysymyksissä kysyttiin paljon jälkiehkäisystä, ja heidän puheistaan kävi ilmi, että jälkiehkäisyä on ollut tarvetta käyttää nimenomaan sellaisen seksin harrastamisen jälkeen, joka on tapahtunut päihtyneenä.

Myös sitoutumaton seksi, eli seksin harrastaminen ilman parisuhdetta, on yleistynyt nuorten keskuudessa viime vuosina ja vuosikymmeninä (Papp ym. 2000, 240–241; Näre 2005, 156–160, 163; Kontula 2008, 80–81). Asenteet ovat tältä osin muuttuneet sallivammiksi (mm. Kontula 2008, 76–77). Nuoret kysyivät ennen iltoja ja iltojen aikana paljon kysymyksiä liittyen niin sanottuihin yhdenillanjuttuihin. Pojat kokivat, että seksin harrastamisen jälkeen tyttö olisi halunnut jotain enemmän ja poika toivoi vinkkejä siihen, miten työstä pääsee eroon. Tämä tukee hyvin teoritietoa siitä, että erityisesti pojille voi tärkeää olla ainoastaan oman seksuaalisen tarpeen tyydyttäminen (Papp ym. 2000, 240–241). Nuoret toivoivat myös vinkkejä siihen, miten vastakkaisen sukupuolen edustajaa kannattaa lähestyä, jos haluaa tältä seksiä. Vastuulliseen seksuaalikasvatukseen ei varsinaisesti kuulu näiden vinkkien antaminen, mutta aiheesta nousi hyvää keskustelua esimerkiksi siitä, millainen kannattaa olla vastakkaisen sukupuolen seurassa.

Opinnäytetyön toiminnalliset osuudet, eli seksi-illat, ovat olleet helpoimpia ja sujuvimpia vaiheita. Myös seksi-iltojen teoreettinen puoli eli opinnäytetyön teoreettinen viitekehys on ollut helppo hahmottaa. Haastavin ja aikaa vievin osuus projektissa on ollut

projektin raportointi ja saadun palautteen analysointi. Analysointivaihe on ollut hyvin antoisa, ja kyselystä saadut tulokset sekä iltojen aikana tehdyt huomiot käyvät yhteen teoreettisen osuuden kanssa.

6.4 Johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Nuorten vastauksista voidaan selvästi päätellä se, että nuorten mielipide siitä, millaista seksivalistuksen tulee olla (ryhmässä annettavaa, henkilökohtaista, toiminnallista, luentotyypistä ja tutun vai tuntemattoman pitämää), vaihtelee suuresti. Tämän takia johtopäätöksenä voi sanoa, että nuoret tarvitsevat mahdollisimman monella eri tavalla annettua valistusta. Tätä tukee myös teoria (mm. Kosunen 2002, 133; Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa 2010, 30–31). Koulun luentotyypisen terveystiedon rinnalle olisi hyvä nostaa terveydenhoitajan tai muun seksuaalikasvattajan antamaa seksuaalikasvatusta, esimerkiksi pienryhmissä tytöt ja pojat erikseen. Tämä ei ole mikään uusi keksintö, mutta ehkä resurssivajeen takia vähenemässä. Seksuaalikasvatusta olisi hyvä antaa kaikkialla, mihin nuorella on kontakti: koulussa, terveydenhuollossa ja vapaaajalla. Sekä tutut että hieman tuntemattomammat ihmiset voivat valistaa nuoria.

Opinnäytetyön perusteella kuvien näyttäminen nuorille sukupuolitautien vaaroista voi olla hyvä ja tehokas menetelmä. Ainakin se puhutti nuoria paljon ja sai heidät ajattelemaan. Seksuaalikasvatuksessa erityisesti korostettavia aiheita voisivat opinnäytetyön tulosten ja nykytrendien mukaisesti olla seksin harrastaminen päihtyneenä ja sen toiminnan riskit esimerkiksi ehkäisyn käytön osalta, seurusteluväkivalta, sitoutumaton seksi ja se, että seksiin painostaminen voi toisesta tuntua pakottamiselta.

Nuorilta kerätty kysely on laaja, ja aineistoa olisi tarpeeksi laajemman ja teoreettisemman tutkimuksen lähtökohdaksi, esimerkiksi sosiologian teorioiden valossa tapahtuvaan tutkimusaineiston analyysiin. Nuorisokeskuksissa aineiston kerääminen olisi muutenkin hedelmällistä erityisesti sosiaalityön näkökulmasta, esimerkiksi niiden sijainti eri kaupunginosissa voisi mahdollistaa terveystietojen tutkimisen. Kiinnostavaa olisi myös tutkia sitä, miten kouluterveydenhoitajan kokemus hänen antamansa seksuaalikasvatuksen määrästä ja laadusta mahdollisesti poikkeaa nuorten kokemuksesta. Tämä tuli mieleen opinnäytetyötä tehdessä, koska kuitenkin niin usea nuori vastasi, ettei ole jutellut terveydenhoitajalle seksuaalisuudesta. Terveystietojen ajatus asiasta saattaisi olla toi-

senlainen. Kiinnostavaa olisi myös aiempien tutkimustulosten (esim. Papp ym. 2000, 242; Kouluterveyskysely 2011) ja tätä opinnäytetyötä tehdessä tulleiden asioiden perusteella tutkia lisää nuorten alkoholinkäytön yhteyttä seksuaaliseen käyttäytymiseen, kuten ehkäisyn käyttöön ja toisaalta mahdollisiin seurauksiin, kuten esimerkiksi aborttiin tai jälkiehkäisyn tarpeeseen. Tämä tieto ja sen pohjalta annettava seksuaalivalistus olisi merkittävää, sillä seksuaalinen riskinotto ja sen seuraukset vaikuttavat nuorten terveyteen monella tapaa (mm. Kuortti 2012a, 39).

Toimenpide- ja kehittämis ehdotuksina on, että nuorisokeskuksissa työskenteleville ohjaajille järjestettäisiin mahdollisesti lisäkoulutusta seksuaalikasvatuksesta, ja toisaalta suositellaan sitä, että nuorille annettaisiin seksuaalikasvatusta säännöllisesti myös koulumaailman ulkopuolella. Nuorten tarve ja halu kasvatukselle on selkeä, ja nuoret itse kertoivat puhuvansa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista myös nuorisokeskusten työntekijöiden kanssa. Projektin jälkeen opinnäytetyön tekijä on myös käynyt keskuksissa pitämässä seksuaalivalistusta palkattuna työntekijänä.

LÄHTEET

Aho, T., Kotiranta-Ainamo, A., Pelander, A. & Rinkinen, T. 2008. Puhutaan seksuaalisuudesta – nuori vastaanotolla. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.

Bildjuschkin, K. & Malmberg, A. 2000. Kerro meille seksistä. Nuoren seksuaalikasvatus. Helsinki: Kirjayhtymä.

Birth Cohort Data - Births, perinatal and infant deaths and death rates by age of mother. 2004. California Department of Public Health. Luettu 1.11.2012.

Luettavissa:

<http://www.cdph.ca.gov/data/statistics/Pages/VitalStatisticsandPopulationSummaryTables.aspx>

Brusila, P. 2006. Kriminalisoidut seksuaaliteot – Uhrin näkökulma. Teoksessa Apter, D., Väisälä L. & Kaimola K. (toim.) Seksuaalisuus. 2006. Helsinki: Duodecim, 333–341.

Cacciatore, R. 2006. Lasten ja nuorten seksuaalisuus. Teoksessa Apter, D., Väisälä L. & Kaimola K. (toim.) Seksuaalisuus. 2006. Helsinki: Duodecim, 205–225.

Haavio-Mannila, E. & Kontula, O. 2001. Seksin trendit meillä ja naapurissa. Helsinki: WSOY.

Hermanson E., Cacciatore, R. & Apter, D. 2004. Erikoisosaamista nuorten palveluihin. Teoksessa Kosunen, E. & Ritamo, M. (toim.) 2004. Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Stakesin raportteja 282. Saarijärvi: Stakes, 93–99.

Hiltunen-Back, E. 2004. Klamydiatartunnat ikäryhmittäin. Teoksessa Kosunen, E. & Ritamo, M. (toim.) 2004. Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Stakesin raportteja 282. Saarijärvi: Stakes, 41–45.

Hiltunen-Back, E. 2011. Sukupuolitaudit. Seksuaali- ja lisääntymisterveyden edistäminen – toimintaohjelman arviointityöseminaari 13.12.2011. Luettu 1.11.2012.

Luettavissa: <http://www.slideshare.net/THLfi/eija-hiltunenback-sukupuolitaudit>

Howard, M., Davis, J., Evans-Ray, D., Mitchell, M. & Apomah, M. Young Males' Sexual Education and Health Services. American Journal of Public Health. Vol 94. 8/2004. 1332-5.

Ilmonen, T. 2006. Seksuaalineuvonta. Teoksessa Apter, D., Väisälä L. & Kaimola K. (toim.) Seksuaalisuus. 2006. Helsinki: Duodecim, 41–59.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Kuopio: WSOYpro.

Kontula, O. & Meriläinen, H. 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Väestöliitto.

Kontula, O. 2008. Halu & intohimo. Tietoa suomalaisesta seksistä. Helsinki: Otava.

Kosunen, E. 2002. Seksuaalisuus. Teoksessa Terho, P., Ala-Laurila, E-L., Laakso, J., Krogius, H. & Pietikäinen, M. 2002. Kouluterveydenhuolto. Helsinki: Duodecim, 127–137.

Kouluterveydenhuollon laatusuositus. 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:8. Helsinki.

Kouluterveyskysely, koko maan yhdistetyt aineistot vuosina 2000–2011. 2011. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Luettavissa: <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/index.htm>

Kuorti, M. 2012a. Suomalaisten tyttöjen seksuaaliterveys ja -kulttuuri. Tampereen yliopisto. Lääketieteen yksikkö. Acta Electronica Universitatis Tampensis; 1201. Väitöskirja.

Kuorti, M. 2012b. Nuorten seksuaalikulttuurista. Luento. SKNLY:n koulutus 29.3.2012. Tampere.

Luettavissa: <http://www.sknlly.net/uploads/Nuorten%20seksuaalikulttuurista.pptx>.

Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Laine, O. 2002. Psykkinen kehitys. Teoksessa Terho, P., Ala-Laurila, E., Laakso, J., Krogius, H. ja Pietikäinen, M. (toim.) 2002. Kouluterveydenhuolto. Helsinki: Duodecim, 104–109.

Lehtonen, J. 2004. Heteronormatiivisuus seksuaalikasvatuksen haasteena. Teoksessa Kosunen, E. & Ritamo, M. (toim.) 2004. Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Stakesin raportteja 282. Saarijärvi: Stakes, 147–158.

Liinamo, A. 2004. Nuorten seksuaalikasvatusohjelmien vaikuttavuus. Teoksessa Kosunen, E. & Ritamo, M. (toim.) 2004. Näkökulmia nuorten seksuaaliterveyteen. Stakesin raportteja 282. Saarijärvi: Stakes.

McKeon, B. 2006. Effective sex education. Advocates for Youth.

Luettavissa: <http://www.advocatesforyouth.org/storage/advfy/documents/fssexcur.pdf>

Niemi, J. 2010. Seurusteluväkivalta nuorten kokemana. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 89/2010. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Näre, S. 2005. Styylaten ja pettäen. Luottamuksen ongelma ja postindividualismi nuorten sukupuolikulttuurissa. Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 49. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Opettajan verkkopalvelu. 2012. Terveystieto. Opetushallitus. Luettu 1.11.2012.

Luettavissa: <http://www.edu.fi/perusopetus/terveystieto>

Papp, K., Kontula, O. & Kosonen, K. 2000. Nuorten aikuisten seksuaalikäyttäytyminen ja seksuaaliset riskinotot. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja D36/2000. Helsinki: Väestöliitto.

Perinataalitulasto 2011. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 2012.
Luettavissa: http://www.thl.fi/tilastoliite/tilastoraportit/2012/Tr20_12.pdf

Ruuska, K. 2006. Terveydenhuollon projektinhallinta. Mallit, työkalut, ihmiset. Helsinki: Talentum.

Ruuska, K. 2008. Pidä projekti hallinnassa. Suunnittelu, menetelmät, vuorovaikutus. Helsinki: Talentum.

Salmi, V. (toim.) 2009. Nuorisorikollisuuskyselyiden tuloksia 1995–2008. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimuksia 246. Helsinki.

Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2007–2011. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuslaitoksen julkaisu 2007:17. Helsinki: Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuslaitos.

Seksuaalikasvatuksen standardit Euroopassa – Suuntaviivat poliittisille päättäjille, opetus- ja terveydenhuoltoalan viranomaisille ja asiantuntijoille. 2010. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Silfverberg, P. 2007. Ideasta projektiksi. Projektinvetäjän käsikirja. Helsinki: Edita.

Vilka, H. 2010. Toiminnallinen opinnäytetyö.
Luettavissa: http://vilka.fi/hanna/Toiminnallinen_ont.pdf

WHO, 2006. Defining sexual health: Report of a technical consultation on sexual health. World Health Organization.
Luettavissa:
http://www.who.int/reproductivehealth/publications/sexual_health/defining_sexual_health.pdf

LIITTEET

Liite 1. Projektipäiväkirja

- kevät 2010 keskustelua seksi-illoista
- syksy 2010 suunnittelua, tiedon keräämistä, kysymysten keräämistä, opinnäytetyön teoriaan perehtymistä
- syksy 2010 taloilta alettiin kerätä nuorten kysymyksiä keskustelua opinnäytetyön ohjaajien kanssa taloille varauslistat seksi-illan ajankohdasta
- 17.11.2010 Seksi-ilta, talo 1
- 18.11.2010 Seksi-ilta, talo 2
- 19.11.2010 Seksi-ilta, talo 3
- 25.11.2010 Seksi-ilta, talo 4
- 27.11.2010 Seksi-ilta, talo 5
- 1.12.2010 Seksi-ilta, talo 6
- 2.12.2010 Seksi-ilta, talo 7
- 12.1.2011 Seksi-ilta, talo 8
- 26.1.2011 Seksi-ilta, talo 9
- 8.2.2011 Seksi-ilta, talo 10
- kevät 2011-
- kevät 2012 Opinnäytetyön prosessointia, opinnäytetyön ohjausta yksittäin ja ryhmässä
- Syksy 2012 Opinnäytetyön kirjoittaminen loppuun
Opinnäytetyön esittäminen

Liite 2. Esimerkkejä nuorten kysymyksistä

- Voiko kondomia käyttää moneen kertaan?
- Mitä jos pippelini on erektiossa ja se sojottaa vinoon?
- Mitä seksi on? Miten se tapahtuu?/Miten seksiä harrastetaan?
- Miksi pojat lähentelee tyttöjä? Miksi pojat läpsii tyttöjä perseelle?
- Jos haluan e-pillerit, nii kertooko terkkä vanhemmille?
- Miten saa parhaiten?
- Onko seksi kivaa?
- Kuinka vanhana on sopivan ikäinen harrastaa seksiä?
- Kenen kans kannattaa harrastaa sexiä ekaa kertaa?
- Sattuuko seksi? Sattuuko anaaliseksi?/Miltä tuntuu anaaliseksi?
- Miten pääsee eroon ahdistavasta yhden illan seksisuhteesta?
- Kuinka kauan kondomin laittamiseen menee?/Kuinka paljon kondomit maksaa?
/ Miksi kondomia käytetään?
- Miten suureksi vagina venyy?
- Kuinka pitkä penis on 13–15-vuotiailla yleensä?/Kuinka pitkä on maailman pisin penis?
- Onko seksi samantuntuista oli sitten pieni tai iso?
- Miten klitoris toimii?
- Millaisesta seksistä tytöt tykkää?/Millaisesta seksistä pojat tykkää?
- Kerro orgasmista!
- Miltä tuntuu jos raiskataan?
- Oletko katsonut pornoa?/Miks pojat katsoo pornoa?
- Mitä eroa on tyttöjen ja poikien itsetyydytyksessä?
- Millasista pojista tytöt tykkää?/Millasista tytöistä pojat tykkää?
- Kumpi on nautinnollisempaa, edestä vai takaa?
- Mikä on tyttöjen lempiasento?
- Onko jälkiehkäisy ehkäisyä?/Kuinka usein jälkiehkäisyä voi käyttää?
- Missä sukupuolitauteja testataan?

Liite 3. Esitiedot nuorisokeskuksesta

ESITIEDOT NUORISOKESKUKSESTA

Talon nimi: _____

Yhteyshenkilö ja puhelinnumero:

Odotettava nuorien määrä: _____

Nuorten ikäjakauma: _____

Osallistuvatko aikuiset: kyllä ____ ei ____

Talon ovet aukeaa: klo _____

Tarvetta mainokselle: kyllä ____ ei ____

Käytössä erillinen tila: kyllä ____ ei ____

Toivotut teemat:

Sukupuolitaudit ____

Ehkäisy ____

Seurustelu ____

Orgasmi ____

Eka kerta ____

Itsetyydytys ____

Homoseksuaalisuus, seksuaaliset erilaisuudet ____

Sukupuolielimet ja koko ____

Muita aiheita?

Muuta huomioitavaa? Erityislapsia? Häiriökäyttäytymistä? Miten ottavat rajausta vastaan?

Paljon keskittymivaikeuksia nuorilla? Kyllä ____ Ei ____

Liite 4. Kysely nuorille seksi-illan jälkeen

1(2)

Voit vastata seksiin ja seksi-iltaan liittyviin kysymyksiin luottamuksellisesti ja nimettömänä. Kaikista vastauksista on opinnäytetyöhöni suurta apua :)

Sukupuolesi? Tyttö ___ Poika ___

Ikäsi? ___ vuotta

Oletko harrastanut seksiä?

Kyllä ___

En ___

Mikä on mielestäsi sopiva ikä harrastaa seksiä ensimmäistä kertaa? Valitse yksi vaihtoehto.

alle 12 v. ___

13–14 v. ___

15–16 v. ___

17–18 v. ___

19–20 v. ___

yli 21 v. ___

Mistä saat tietoa seksiin liittyen? Voit valita monta vaihtoehtoa (max. 3).

Vanhemmilta ___

Sisaruksilta ___

Kavereilta ___

Opettajalta ___

Kouluterveydenhoitajalta ___

Nuorisokeskuksen työntekijältä ___

Internetistä ___

Elokuvista ja mediasta ___

Muualta, mistä? _____

En saa tietoa seksistä mistään. ___

Mitä haluaisit vielä tietää seksistä?

Mikä mielestäsi oli hyvää seksi-illassa?

Mikä mielestäsi oli huonoa seksi-illassa?

(jatkuu)

Vastaa seuraaviin kysymyksiin ympyröimällä parhaiten mielipidettäsi vastaava vaihtoehto:

1 Olen täysin eri mieltä

2 Olen jossain määrin eri mieltä

3 En ole samaa enkä eri mieltä

4 Olen jossain määrin samaa mieltä

5 Olen täysin samaa mieltä

Seksivalistus oli mielestäni hyödyllistä ja opin uusia asioita.

1 2 3 4 5

Seksi-illan tunnelma oli rento ja mukava.

1 2 3 4 5

Läpikäytyt asiat olivat minulle ajankohtaisia.

1 2 3 4 5

Olen kiinnostunut saamaan seksiin liittyen lisätietoa.

1 2 3 4 5

Tiedän mielestäni jo kaiken oleellisen seksistä.

1 2 3 4 5

Olen puhunut seksuaalisuuteen liittyvistä asioista kouluterveydenhoitajan kanssa.

1 2 3 4 5

Olen tutustunut pornoteollisuuden tarjontaan.

1 2 3 4 5

Minulla on olemassa turvallinen aikuinen, kenen kanssa voin puhua seksistä.

1 2 3 4 5

Haluaisin opetella seksiin liittyviä asioita mieluummin itsenäisesti lukemalla, kuin opetettuna.

1 2 3 4 5

Haluaisin, että seksuaalivalistus olisi enemmän toiminnallista, esim. pelien yhteydessä annettavaa, kuin luentotyypistä.

1 2 3 4 5

Haluaisin, että seksuaalivalistusta annettaisiin mieluummin ryhmissä, kuin henkilökohtaisesti esimerkiksi kouluterveydenhoitajan vastaanotolla.

1 2 3 4 5

Haluaisin, että seksuaalivalistusta antaisi minulle jo aiemmin tuttu henkilö.

1 2 3 4 5

Suuret kiitokset vastauksistasi! :)

Piia Kurki, terveydenhoitajaopiskelija